

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Seksen altıncı İçtima

17.8.1338 Perşembe

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zabtu sabık hulâsası	206	lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni	
2. — Âzayı Kiram muamelâtı	207	mazbatası	206:207
1. — Trabzon Mebusu Ali Şükrü Be-		2. — Ankara Mebusu Âtîf ve Balıke-	
ye izin verilmesine dair Divanı Riyaset		sir Mebusu Abdülgafur efendilerin, Harb	
kararı	207:208	Kazançları Vergisi Komisyonunun mukar-	
2. — Amasya İstiklâl Mahkemesi için		reratına ve ayrıca mahallinde bir komis-	
intihap	213	yon teşkiline dair suali münasebetiyle	
3. — Tezkereler	207	Maliye Vekili Hasan Fehmi Beyin Harb	
1. — Türkiye - Suriye hududundaki		Kazançları Kanununun sureti tatbikine	
hattıfâsılın öte tarafındaki arazinin âşa-		mütâallik cevabi tezkeresi ve Muvazenei	
rına dair kanun lâyihasının iadesi hak-		Maliye Encümeni mazbatasını, Amasya Me-	
kında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tez-		busu Ömer Lûtfî Beyle rüfekasının Harb	
keresi	207	Kazançları itiraznamelerinin neticei tet-	
2. — Paris Mümessili Ferid Beyden		kikine kadar verginin tehiri tahsili hak-	
bayram tebriki geldiğine dair Hariciye		kında kanun teklifi (2/490) ve Karahi-	
Vekâleti tezkeresi	207	sarı Sahib Mebusu İsmail Şükrü Efendi-	
3. — İstiklâl mahkemeleri evrakının		nin Harb Kazançları Vergisi Kanununun	
tasnif edilerek hıfzedilmesine dair Büyük		52 nci maddesinin tadiline dair kanun	
Millet Meclîsi Riyasetisâniliği tezkeresi	208:213	teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni	
4. — Takrirler	242	mazbatasını (2/494)	229:235
1. — Şer'îye Vekili ve Eskişehir Me-		6. — Müzakere edilen maddeler	213,236
busu Abdullah Azmi Efendinin, Şer'îye		1. — 1338 senesi Muvazenei Umumiye	
Vekâleti bütçesinin ruznameye alınması-		Kanunu lâyihası	213
na dair takriri	242	1. — Maliye Vekâleti bütçesi	213:229,236:242
5. — Mazbatalar	206,229	7. — Sualler ve cevaplar	242
1. — Jandarma Umum Kumandanlığı		1. — Karahisarı Sahib Mebusu Mustafa	
bütçesine zamaim icrasına dair kanun			

Hulûsi Efendinin, Denizli Mutasarrıfına
dair suali ve Dahiliye Vekili Atâ Beyin tah-
rirî cevabı 242:243

2. — Gazi Anteb Mebusu Yasin Beyin,
Rumkale isminin tebdiline dair suali ve
Dahiliye Vekili Atâ Beyin tahrirî cevabı 244

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,45

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTİPLER: Hakkı Bey (Van), Âtîf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim celse küşadedildi. Zaptı
sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Adnan Beyefendinin tahtı Riyaset-
lerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve
aynen kabul olundu. Celâleddin Arif Beyin, İdi
Saidi Adha tebrikine dair telgrafı okundu.
Karahisarı Şarki Mebusu Ali Süruri Efendi ile
Sinob Mebusu Hakkı Hami Beyin, Tetkik Encü-
meni âzalığundan istifanemeleri okunarak yer-
lerine en ziyade rey alan zevattan Gene Mebusu
Fikri Faik Beyle Erzincan Mebusu Tevfik bey-
lerin memuriyetleri kabul edildi. Ankara Me-
busu Ali Fuad Paşanın, cepheyi ziyaret eden
heyet namına olan beyanatı istima olundu. Ka-
rahisarı Şarki Mebusu Şükrü Beyin, Reji Mü-
dürü Midhat Bey hakkındaki istizah tahriri ka-
bul olunarak Maliye Vekâletine tebliğ edildi.
Mezuniyet hakkındaki Divanı Riyaset Kararı ka-
bul edildi. Adliye, Hariciye vekâletleriyle Ama-
ya İstiklâl Mahkemesi için intihap iera edildi.
Bilâhara Maliye bütçesinin müzakeresine geçile-
rek A 56, 57, 58, 59, 60 neî fasılları aynen kabul
edildi. Adliye Vekâleti için yapılan intihapta
hiçbir zatın ekseriyeti mutlakaı ihraz edememiş
olduğu ve Hariciye intihabatında da nisabı ek-
seriyet hâsil olmadığı tebliğ ve teneffüs için
celse tatil olundu.

İkinci celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazret-
lerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat Adliye Vekili
ile Hariciye Vekâleti Vekilliği için intihap tekrar
edildi. Maliye bütçesinin müzakeresine devam olu-
narak 61, 62, 63, 64, 73, 81, 86, 87, 89, 90 neî fa-
sılları aynen kabul, 65 ve 91 neî fasıllar encüme-
ne iade ve 73 neü fasıl tehir olundu. İera edilen
intihabat neticesinde İera Vekilleri Reisi Rauf
Beyin 172 reyle Hariciye Vekâleti Vekilliğine,
Kayseri Mebusu Rifat Beyin 83 reyle Adliye Vekâ-
leti Vekilliğine intihabedilmiş oldukları ve
Amasya İstiklâl Mahkemesi âzalığına yalnız Ca-
nik Mebusu Hamdi Beyin 141 reyle ihrazı ekse-
riyet eylemiş olduğu tebliğ edilerek Perşembe gü-
nü içtima olunmak üzere celseye nihayet verildi.

İkinci Reisvekili	Kâtip
Musa Kâzım	Van
	Hakkı

Kâtip
Kayseri
Âtîf

REİS — Efendim zaptı sabık hakkında mü-
talâa var mı? (Hayır sesleri) Zaptı sabık hulâsa-
sı aynen kabul edilmiştir efendim.

5. — MAZBATALAR

1. — Jandarma Umum Kumandanlığı bütçe-
sine zamaim icrasına dair kanun lâyihası ve Mu-
vazenei Maliye Encümeni mazbatası

RİFAT B. (Tokad) — Arkadaşlar Heyeti Umumiyyeden bir şey istirham edeceğim. Bu Rumların bizim livamıza, Samsun'a, Amasya'ya yaptığı mazalim hepinizin malûmudur. Eğer bu mazalimi bu kürsüden söylemek caiz değilse söylemiyelim. Yapılsın, gitsin. Müslümanlar Rumlara şunu yapıyorlar, bunu yapıyorlar diye söylüyor. Halbuki bu bir propagandadır. Düşmanlarımız propaganda yapıyorlar. Asıl ve esası yoktur. Bilâkis onlar bize zulüm yapıyorlar efendiler. Daha bayramdan bir iki gün evvel Tokad'a iki saat mesafede Emîrseyid karyesi var. Bu karyeyi bastılar. Bu karyenin içerisinde yirmi sekiz tane şehit var, köyü yağma ettiler, mallarını götürdüler, köyü yaktılar, Birecik dağının etrafındaki bütün köyleri, Tokad'a merbut bir iki saat mesafede bulunan köyler her gün yanıp gidiyor, Hükümete söyledik, Hükümet diyor ki; Jandarma tahsisatı için kanun teklif ettik, o çıksın da bir şey yapalım. Geçen gün istirham ettim. Bunun müzakeresini Meclisi Âliden Pazartesi günü müzakere edelim dediler. Yine kaldı. Eğer yapılmıyacaksa ümidi keselim. Başka türlü çaresine bakalım, Heyeti Umumiyyeden rica ediyorum. Bu gayet mühim bir meseledir. Heyet eğer bu saçıktan vazgeçiyorsa o başka efendiler. Bütün köyleri Rumlar yakıyor. Oralar mahvoluyor, kadınlar kesiliyor, üç buçuk Rumla başa çıkılmıyor.

HAFIZ HAMDİ B. (Biga) — Loyd Core'an kulakları gımlasın.

RİFAT B. (Tokad) — Jandarmaya tahsisatı munzamma ilâvesi hakkındaki Kanunu lütfen bugün müzakere edelim de çıksın.

REİS — Efendim Rifat Beyefendi son müteâlâtiyle izah ettiler. Jandarmaya tahsisatı munzamma ilâvesine, jandarmanın tezyidi miktarına dair bir lâyihai kanuniye ihzar edilmiştir. Onun müzakeresini rica ediyor. (Tereihan sesleri) Bunun bugün müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Bugünkü ruzname-miz doğrudan doğruya bütçedir, tensibederseniz Maliye bütçesine takdimen, yahut ondan sonra müzakeresini reye koyuyorum.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Nasıl olur efendim? Yarım kalmış bir bütçedir.

REİS — Maliye Vekâleti bütçesine takdimen müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Takdimen müzakeresi kabul edilmedi efendim.

Maliye bütçesi hitam bulduktan sonra bugün müzakere edilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. O kanun Maliye bütçesinin müzakeresinin hitamından sonra müzakere edilecektir.

3. — TEZKERELER

1. — *Türkiye - Suriye hududundaki hattıfâsılın öte tarafındaki arazinin âşarına dair kanun lâyihasının iadesi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Efendim Türkiye - Suriye hattıfâsılının öte tarafındaki arazi âşarına dair olan lâyihai kanuniyenin iadesi hakkında Heyeti Vekileden mevрут tezkere var, onu iade ediyoruz.

2. — *Paris Mümessili Ferid Beyden Bayram tebriki geldiğine dair Hariciye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Paris Mümessili Ferid Beyden bayram münasebetiyle mevрут telgraf hakkında Hariciye Vekâletinin tezkeresi var efendim. Okunacak.

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Paris Mümessilimiz Ferid Beyden mevрут bir telgrafta bayram münasebeti mübeccesiyle tebrikâtının ve teminatı sadakatkâranesinin Riyaseti Celileleriyle Büyük Millet Meclisine takdimi rica edilmekte bulunduğundan arzı keyfiyet olunur efendim.

15 Mayıs 1338

Hariciye Vekâleti Vekili
Hüseyin Rauf

YAHYA GALİB B. (Kuşehir) — Allah sadakatini müzdatf buyursun.

2. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Trabzon Mebusu Ali Şükrü Beye izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı*

REİS — Mezuniyet hakkında Divan kararı var efendim. Okunacaktır.

Heyeti Umumiyyeye

Refikasının rahatsızlığına binaen (Trabzon) Ali Şükrü Beyin üç ay müddetle mezun addi Divanı Riyasetçe tensip kılınmış olmakla keyfiyet Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

B. M. M. Reisisanisi
Dr. Adnan

REİS — Trabzon Mebusu Ali Şükrü Beyin üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

3. — *İstiklâl mahkemeleri evrakının tasnif edilerek hıfzı hakkında Büyük Millet Meclisi Reisisaniliği tezkeresi*

REİS — İstiklâl mahkemeleri evrakının tasnif ve hıfzı hakkında Divanı Riyaset kararı var, okunacaktır efendim.

Heyeti Umumiye

İlk içtima senesi zarfında teşkil edilerek lâğvedilmiş bulunan esbak İstiklâl mahkemelerine aid olup Meclis Mahzeni Evrakına vaz'eyledikleri ceman (40) çuval sandığa baliğ olan evrakın mahakimi mezkûre âzayı sabıkası ve Heyeti İdare tarafından tasnif edilerek muntazam defterleriyle beraber ihzar edilmesi hakkında 18 . VI . 1338 tarihinde verilen Heyeti Umumiye kararı mucibince Makamı Riyasetten derhal icabedenlere tebligatı lâzime ve mufasala iera kılınmıştı. Aradan iki ay geçtiği ve vekâletlerle makamı muhtelif tarafından bunlar meyanından bâzı kâğıtlar talebedilmekte bulunduğu halde evrakı mezkûrenin Heyeti Umumiye kararı veçhile tasnif edilememiş olması hasebiyle bu baptaki müracaatların hiçbirisinin is'afına imkân bulunamadı. Mâruz müracaatlar tekerrür etmekte olduğundan çaresizlik muvacehesinde kalan Makamı Riyaset meseleyi Divanı Riyasetin 16 Ağustos 1338 tarihinde münakit 22 nci içtimasında mevzu bahis etmeye mecbur kalmış ve mesele Divanca tetkik olunarak kararı sabık veçhile bu işin intacı mümkün olmamasına binaen tehiri caiz olmıyan işbu tasnif muamelesinin âtideki şekilde itmam ve intacı hususunda Heyeti Celilelerine arzı teklife karar vermiştir.

Divanı Riyaset Kararı

Divanı Riyasetçe Meclis memurından ve hariçten alınacak emin ve mutemet memurlardan mürekkebolarak vücuda getirilecek dört kişilik bir muvakkat heyeti mütemede Meclis Mahzeni Evrakında mevcut bilûmum İstiklâl mahakimi evrakını havi çuval ve sandıkları açarak her mahkemeye ait evrakı tarih ve muamele sırasıyla tanzim ve tasnif edilecek ve muntazam dosyalar vücuda getirerek ayrıca bir deftere kaydedilecektir. Bu muameleye ipti-

dardan evvel sabık ve lâhik bilûmum İstiklâl mahakiminin ehemmiyeti mahsusayı haiz bulunan bilûmum evrak ve muamelâtını tanzim, takip ve muhafaza etmek üzere (1 500) kuruş maaşı aslı ile bir memur tâyin olunacak ve balâdaki tasnif muamelesinde de bizzat hazır bulunacak olan işbu memur badettasnif vücuda gelecek dosyalarla kuyudatı esasiye defterini heyetten imzası mukabilinde teslim alarak mâruz muamelâtı sabıkadan başka ahiren kabul olunan kanun üzerine faaliyetlerine nihayet verilen son mahkemelerin teslim edecekleri evrakı da aynı tarzda mahakimden tesellüm edilecek ve badema dahi mahkemeler evrakı hakkında aynı muameleyi ifa ile mükellef olacaktır.

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Dr. Adnan

REİS — Efendim, İstiklâl mahakimi evrakı gelmiş, çuvalar derununda mahzende duruyor. Bu evrakı İstiklâl mahakimi âzasiyle İdare Memurlarından mürekkep bir heyet tasnif etsin diye Heyeti Celilenizin bir kararı vardı. Buna imkân olamadı. Arkadaşlar mezun bulunuyor veyahut burada bulunamıyorlar veya bu işi bir sene evvel bırakmış olduklarından gelip bunlara bakamıyor, meşgul olamıyorlar. Binaenaleyh bu kararın tatbikine imkân görülemiyor, her gün gerek hariçten, gerek mahakimden evrak, maznunların leh ve aleyhine olmak üzere veyahut bir hakkın ispat ve izharına medar olmak üzere mevudolması lâzımgelen birçok evrak isteniyor. Halbuki bu evrak mahfuzdur, kimse açamıyorlar, Divanı Riyaset ve Başkita-bet bunlara vaziyet etmekte kendisini mâzur görüyor. Bunlar henüz tasnif edilmemiş ve bunlara bakmak için bir memuru mahsus yoktur, bu evrakın da talebedilen makamı resmîye ve mahakime verilmesi kanunen mecburidir. Bu mecburiyet karşısında pekçok adamlar hapsanelerde yatıyor. Birçok hukukun zayi olması imkânı vardır. (Kabul, sesleri) Bundan başka çarei hal görülemedi. (Reye reye, sadaları)

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim her şeyden evvel takririn nihayetinde bin beş yüz kuruş maaşlı bir kâtibin de bu vazife ile mükellef kılınmasının dahi tensip kılındığı yolunda bir fıkra mevcuttur, bu bir kere masraftır. Sonra bendenizin anlamak istediğim en mühim

bir mesele var. İstiklâl mahkemelerinin sebebi teşkili ne olursa olsun bunlar bir mahkemedir, binaenaleyh bu mahkemeler ifayı vazife ettiği esnada kendisine sevk edilen cerâimin bir kısmı hakkında katî bir hüküm vermiştir. Bir kısmını da henüz itmam etmeden vazifeden çekilmiştir. Bittabi vazifeden çekildiği zaman bunları doğrudan doğruya Mahzeni Evrakı göndermiştir. Evrakı ya bir divanı harbe, yahut bir mahkemeye, yani bu ikisinden birisine vermişlerdir. Eğer vermemişlerse vermeleri lâzımgelir. Kesbi katiyet etmiş olan mesele gelince efendiler; kesbi katiyet etmiş olan her hangi bir evrak hakkında esbabı erbaadan dolayı mahkûmların tarikler arayıp iadei muhakeme için müraacaata hakları vardır. Binaenaleyh o zaman Meclisin Mahzeni Evrakını arayıp da kim bulacak? Farz ediniz ki, beş sene, altı sene sonra icabeden bir evrakı bu Mahzenden bulup çıkarmak imkânı var mı?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Var ya!

HAKKI HAMİ B. (Devamla) — Binaenaleyh haddizatında İstiklâl mahkemeleri tarafından hükmü katî iktisabeden bütün mesaili bitirip alâkayı kestikten sonra evrakın aidolduğu mahallî mahkemeye bir zimmet mukabilinde teslim olunması icabederdi. Binaenaleyh bu yapılmış değildir. Şimdi deniyor ki, bunları bir memurla tasnif ettirelim. Neden efendiler? İstiklâl mahkemeleri nasıl hüküm vermişlerse onu da tasnif etmeliydiler.

HAFİZ HAMDİ B. (Biga) — Bunlar yapılmış ve Başkıtabete verilmiştir. Fakat bunlar aranılmıyor.

HAKKI HAMİ B. (Devamla) — Bendeniz söyledikten sonra siz de mütalâanızı söylersiniz. Hangi İstiklâl mahakimi evrakı mevutsa onların kâtibi vardır. Bunu kâtipler çıkartırlar ve tasnif ederler. Aidolduğu mahallere gönderirler. Yoksa Meclis mahkemelerin yapmış olduğu teşkâsülden dolayı milletin bütçesinden 10 para veremez. Çünkü o vaktiyle kâtiplere maaş vermiştir. Âzalarına da icabında haremrah ve icabında da yevmiye vermiştir. Neden şimdi o mahkemeler bu işi kâtiplerine yaptırmamış ve vazifelerini ifa etmemişler?

Dr. MAZHAR B. (Aydu) — Kâtiplerin her biri bir yere tâyin edilmiş, gitmişler.

HAKKI HAMİ B. (Devamla) — Binaenaleyh evrakı bu hale kim getirmişse bunların

tasnifi için icabeden parayı da o versin veyahut kendisi bu işini yapsın. Yoksa efendim, Mahzeni Evrakı gelmiş evrakı tasnif için aylara kâtip tutup milletin para vermesi katîyen doğru değildir. (Gürültüler)

HAFİZ HAMDİ B. (Biga) — Her ay niha-yetinde Meclisi Âliye cetvel takdim ediyorduk da okunmuyordu.

HAKKI HAMİ B. (Devamla) — Bendeniz diyorum ki bu tarzdaki Divanı Riyasetin kararı muvafık değildir. Eğer böyle bir tasnif lâzımgeliyorsa İstiklâl mahkemeleri kâtipleri veyahut âzaları tasnif eder ve evrakı aidolduğu mahkemeye gönderirler.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Hakkı Hami Bey İstiklâl mahkemelerinin hatalarından bahsettiler. Müsaade buyurursanız bir kelime söyleyeyim. Hakkı Hami Bey biraderimizin parlak sözleri vardır. Kendülerinin düsündükleri başka hususat için de lâzımdır.

REİS — Efendim müzakereye hacet yoktur. Mescle tenevvür etti. Müzakereye hacet varsa söz isteyen daha birçok zevat vardır.

Efendim İstiklâl mahkemeleri kısmen vazifelerinden çekilmiş ve onların kâtipleri dahi kalmamıştır. Bunlar memuriyeti saireye tâyin edilmişlerdir. Binaenaleyh Divanın kararını revinize vaz'ediyorum. Divanın kararını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. (Edilmemiştir, tâyini esami lâzımdır sesleri)

Para meselesi bilâhara bütçeye girecektir efendim. Tâyini esamiye lüzum yoktur.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Reis Bey, parayı taallûk ediyor. Bir memur kabul ediyoruz. Nereye girerse girsin, bütçeye taallûk ediyor. Tâyini esami şarttır.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim müsaade buyurursanız bendeniz arz edeyim. Meclisi Âlinizin karar vermesiyle bu paranın sarfı iktiza etmez. Teşkilâtın icabettiği masraf veyahut bunun için kaç aylık maaş verileceği bu sene zarfında hesab olunur. Bütçeye ilâve olunur. Heyeti Celîlenin tasdikine iktiran ederse ondan sonra sarf olunur. Binaenaleyh bu ilzarî bir karardır.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Evvelâ bu masrafların yapılmasına Meclisin ekseri âzası razı değildir. Onun için tâyini esami lâzımdır.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Tasdikni-ze iktiran etmedikçe kabul olunmaz.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim, Heyeti Celile buna razı olmadığından bu rızayı göstermek için tâyini esami lâzımdır.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim, Meclisin bütçesi derdesti müzakeredir. O vakit Heyeti Celile ya kabul eder, veyahut etmez.

REİS — Efendim, müsaade buyurun, Meclisin bütçesi derdesti müzakeredir. Bugünden itibaren memur istihdam edilecek değildir. Binaenaleyh, onun için bendeniz tâyini esamiyle reye koymadım. Meclis bütçesi gelmek üzeredir. Bütçe geldiğinde tâyini esamiyle reye konur, efendim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Bütçeye konacak. Lâkin bütçe tasdik olununcaya kadar bu para nereden sarf edilecek? Eğer Meclisin vermiş olduğu karar bir ruhsat kararı ise tâyini esami şarttır. Yok, ruhsat kararı değilse ve bu para bütçeye konulacaksa, bütçe tasdik olununcaya kadar da bu para verilemeyecekse, o da ancak bütçenin tasdiki gününden muteberdir. Ondan evvel verilen ve sarf edilen paralar caiz değildir. Tazmini lâzımgelir.

REİS — Tâyini esamiyle reye konacak bir mesele görmüyorum, efendim.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Müsaade buyurun, efendim, bu para bütçeye bir zam mıdır? Elbette zamdır. Bin beş yüz kuruş maaş istiyor. Tâyini esami ister, Meclis bütçesine aittir, bu takdir Meclis bütçesinin müzakeresinde müzakere edilebilir. Ondan evvel bu takdir ne reye vaz'olunabilir, ne de diğer suretle müzakere edilebilir. Ancak, usulüne muvafık bir şey yapılacaksa bütçeye ilâveten o zaman müzakere edilebilir. Bu suretle mesele bitmiştir. Bu tahsisat kabul edilmediği takdirde rica ederim. Divanı Riyasetin verdiği mukarreratın ne hükmü olacaktır? Onun için Meclis bütçesiyle tevhidten müzakeresi lâzımdır.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim, bugün Heyeti Celileniz tâyini esami ile de bunun için karar verseniz bütçeye konulmadıkça bütçe de tasdik edilmedikçe, hiçbir para sarf edilemez, buna imkân yoktur. Tâyini esamiyle buna karar verip kabul etseniz bile Muvazene Encümenine gidip bütçeye bunun tahsisatı konulması lâzımdır.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Ya bu para musaddak bütçeden sarf olunursa? Senin haberin bile olmaz.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Sarf edemezler.

EMİN B. (Erzincan) — Efendim bu kararlara ihzari kararlar deniyor. Sonra sarf ve tatbik ediliyor. Bunların suimisali de elimizde mevcuttur. Hattâ bunu Muvazenei Maliye Encümeni de halledememiştir. Heyeti Umumiyye sevk etmiştir. Nitekim, Şûrayı Evkaf için de böyle bir kararla para sarf edilmiştir ve hemen tatbikine başlanmıştır. Ve altı yedi aydan beri de masraf yapılmıştır. Bunu nereye koyacağını encümen de şaşırmıştır, Heyeti Umumiye de şaşırmıştır. Biz, bu kararı bugün kabul ettiğimiz takdirde tâyini esamiyle olmazsa bu masraf yapılacaktır ve yapıldıktan üç dört ay sonra başka vaziyet karşısında kalacağız. Bunu bütçeye koysak o vakit kabul edilecek mi, edilmeyecek mi? Malûm değil. Kabul edilirse şimdiden bin beş yüz kuruş sarf edilmiş olacak ki bu doğru değildir. Tâyini esami ile olmazsa, eğer hiç tâyin edilmeyecekse, bin kuruş veyahut yedi yüz kuruş kabul edilirse bunun üst tarafını kim verecek? Binaenaleyh; bunu her halde bugünden itibaren tatbikine koyacaksa tâyini esami şarttır, değilse bu da bütçenin müzakeresine kadar tehir olunur ve o vakit mevzuubahsolur.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim, Divanı Riyasetin şu kararının reye konması zannederim ki, doğru değil. Çünkü, bu tezyidi masrafa mütaallik bir karar ise Nizamnamenin 86 nci maddesinin fıkrâi ahiresi mucibince Muvazenei Maliye Encümeninin mütalâası alınmadıkça reye konmaz. Bu suretle fazla bir tahsisat almak için encümenin mütalâasını almak lâzım gelir. Encümenin mütalâası alınmıştır. Şu halde reye konamaz. Fakat Riyasetin beyan buyurduğu gibi bu ancak henüz daha Muvazenei Maliye Encümeninin alamadığı Meclisin bütçesine ilâve etmek için bir kararsa bu da zâittir. Divanı Riyaset kendi bütçesini encümene vermemiştir. Bütçesini tanzim ederken böyle bir kâtip koyabilirdi. Encümen böyle bir kâtime lüzum var mıdır, yok mudur? Diyerek tetkik eder ve masrafı şundan ibarettir diye Heyeti Âliyenize arz eder ve müzakere edilir. Bu tarzdaki tekliften maksat nedir! Madem ki, tezyidi masrafa mütaalliktir ve şimdiden maaş veremeyecektir

ve bütçe de encümene gelmemiştir; o halde bunda mâna yoktur. Divanı Riyaset niçin henüz bütçesini tanzim etmemiştir? Binaenaleyh bunun şimdi burada müzakeresine mahal yoktur.

YASİN B. (Gazianteb) — Bendeniz teklif ediyorum, Meclis bütçesinin müzakeresinde yapılınsın.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim Makamı Riyasetin bu meseleyi reye vaz'ından sonra Heyeti Celileye beyan buyurduğu bir kelime üzerinde izahatta bulunacağım. Meclisi Âli kararı ihzari verebilir mi, veremez mi? Biz acaba bir mahkeme halinde teşekkül edip de orada kararî idadi ve kararî ihzari vermek hususunda kendimizi oraya uyduracak mıyız, uydurmayacak mıyız? Büyük Millet Meclisi; kendi bütçesi dâhilinde sarfi lâzımgelecek bir para için Büyük Millet Meclisi bütçesi tasdik edilmeden evvel Divanı Riyaset neden böyle bir tahsisatı kabul ettirmek için bir müzekkere veriyor? Biz bu tahsisatı kabul ettiğimiz dakikadan itibaren bu para geçen senenin bütçesinden sarf edilir, haberimiz olmaz, eğer Meclisi Âli bunun sarfını kabul ediyorsa niçin tâyini esami ile reye vaz'ında tereddüdediliyor? Meclis bunu kabule meyyaldir. Kabul ediyor, tâyini esami suretiyle de reyini verir. Kanun suretinde ikmal edilir, eğer böyle olmazsa bir şeyi vaktinden evvel isticial ettiğinden dolayı şu takririn neticesindeki alacağı karardan Divanı Riyasetin mahrumiyetle muatabolması lâzımdır. Takririn ta Meclisin bütçesinin müzakeresine kadar tehiri icabeder.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendiler rica ederim. Bu kadar telâşe mahal yok. Divanı Riyaseti muahazeye de mahal yok. Efendiler etraftan evrak istendiği cümlemizin malûmudur. (O başka sadaları) O başka değil. İşte mevzuubahsolan mesele odur. Evrak istemiş ki bu karar o mesele üzerine Meclise gelmiştir. Efendiler bu evraki vermek mecburiyeti var. Meclis, İstiklâl mahkemesi âzaları ile ve Heyeti İdare tarafından bu evrak tasnif olunsun. İcabında, istenildiğinde verilsin diye karar vermiş.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Riyaset vazifesini yapmamış.

VEHBİ Ef. (Devamla) — Yapmıştır. Bu karar infaz olunamamış, kararı infaz imkânı da yoktur. Niçin Samsun'a bir sene, iki sene mukaddem giden İstiklâl Mahkemesi âzası bugün Kastamonu'dadır. Onlar nereden gelip ve ne za-

man tasnif edecek? Bunun imkânı var mıdır? Rica ederim, bunu sizden sorarım. Pekâlâ şimdi Divanı Riyasetin kararına geline; iki üç ay evvel Meclisin bu kararının infazının imkânı olamamış ve müracaât da gün begün tevali etmektedir. Şimdi Divanı Riyaset şöyle bir tedbir düşündü ve bu tedbiri Meclisi Âliye arz ediyor. Kabul edilirse pekâlâ, kabul edilmezse ve Meclisi Âlinin, Divanı Riyasetin düşündüğünden daha iyi bir düşündüğü varsa buyurun, düşünün, öyle yapın.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim bendeniz bütçe usulünün mazbutiyeti hakkında arz etmek istiyorum ki bu mesele bin beş yüz kuruşluk bir kâtip meselesidir. Ehemmiyeti yok. (Niçin ehemmiyeti yok? sadaları)

Müsaade buyurun beyim, ehemmiyeti yoktur değil. Fakat meblâğ o kadar mühim bir meblâğ değildir. Fakat daha büyük masarif olur ki buradan bir kararla veya çıkmış olan bir kanunla sarfi lâzımgelir. Bütçe usulünce, elimizde bulunan Usulü muhasebeî umumiye Kanunu mucibince behemehal bunun tahsisatı hesabedilerek bütçeye konur veya ayrıca onun için bir Tahsisatı munzamma Kanunu çıkmak lâzım. Bendenizin rica ettiğim şey; bu usulü bozmıyalım. Kararı ihzari demekten maksadım behemehal buna lâzımgelen tahsisatı ayrıca hesabederek Heyeti Umumiyenin kararından geçirmek iktiza ettiğini arz etmektir. Eğer bu usulü bozarsak, elimizde mevcut Muvazeneî Umumiye Kanununun şimdiye kadar tertibi usulünü bozmak istiyorsak bu tarzda yapayım. Yoksa behemehal bunun için ayrıca bir tahsisat kanunu gelip tâyini esamiyle reye vaz'olunarak kabul edilmek iktiza eder. Bendeniz Heyeti Celilelerinden bunu istirham ediyorum, ki, bu usulü bozmıyalım

REİSİSANI Dr. ADNAN B. (İstanbul) — Efendim, bu meseleyi Vehbi Efendi Hazretleri izah buyurdular. Bu sırf evrakın tasnifi için yapılacak bir meseledir. O, bin beş yüz kuruşluk kâtibin tâyini, tâyini esamiyle olabilir. Makamı Riyasetin de söylediği gibi Bütçe Kanunu tasdik edilmeden evvel bu olamaz. Evvelâ bir karar var. O da, bu evrakın sureti tasnifi ve talep vukuunda ne suretle çıkarılıp verileceği meselesidir. Bu meseleye Heyeti Aliyeniz evvelece bir karar vermişti. Demişti ki, İstiklâl mahkemeleri heyetinden bir veya iki zat ile

Heyeti İdare âzasından iki zat tarafından tasnif edilsin. Bu kararı kabili tatbik görmediği cihetle Divanı Riyaset bu yeni karar arz ediyor. Eskisini kabili tatbik görmemiştir. Demin Şükrü Beyefendi Divanı Riyaset vazifesini yapmamış buyurdular. Efendiler Divanı Riyaset vazifesini şifahen ve tahriren yapmıştır. Gerek bendenizin zamanında ve gerek Rauf Beyefendi zamanında yapılmıştır, rica edilmiştir. Olamıyor, mümkün değildir. Hakikaten de mümkün değildir. Çünkü kırk sandık evrak var efendim. Arkadaşlarımızın başka işleri vardır. Bunlar meşgul olsunlar. Bu olamıyor. Binaenaleyh bu, hiçbir zaman da Heyeti Aliyeniz böyle bir fikri kabul etsin demek değildir. Divanı Riyasetin düşünüp taşınıp bulabildiği bir usulden ibarettir. Bunu kabul buyurursanız tatbiki halinde para sarfı lâzımgeliyorsa onu ayrıca müzakere ederiz. Yani maksat sırf bu usulün müzakeresidir. Bizim arzumuz şu kararın kabulüdür. Yani evvelki verilen karar yerine bu karar kaim olsun. Mesele budur efendim.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim, dünyada mümkün olmayan şey yoktur. Her şey imkân dâhilindedir. Yalnız Meclisi Âlinin kararını o günden itibaren tatbik ettirmek isteseydi. Tatbik edilirdi. Bir İdare Heyetimiz var mı efendiler? Var. Fakat maatteessüf âzasının ikisi burada yoktur. Bir kişi bulunuyor. İnhilâl eden yerlere Riyaset âza intihabettirmiş olsaydı, Riyaset bunların birisini bu işe tâyin etmiş olsaydı İstiklâl mahkemesine giden arkadaşların birçoğu buradadır. Ve biz İstiklâl mahkemesi heyetinin hepsi orada bulunsun demedik. O heyetin içinden bir tanesi bulunsun dedik. Onu da vazifesine davet etseydi, vazifesine gelmediği zaman lâzımgelen cezayı yapsaydı, muamele kanuniyeyi Meclisi Âliye teklif etseydi... (Ne muamele kanuniyesi sesleri) Kistelyevmdir. (Gürültüler)

MEHMED VEHBİ Ef. (Konya) — Gelmiyorlar efendi. Gelmiyorlar.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Hoca Efendi Hazretleri, Meclisin tevdi etmiş olduğu vazifeden imtina edenler hakkında yapacak müamele Nizamnamei Dahilî mucibince kistelyevmdir.

Dr. Adnan B. (İstanbul) — Vazifesini yapmıyor diye bir mebus için kistelyevm yapmak Nizamnamei Dahilîde yoktur. (Müzakere kâfi sesleri)

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Binaenaleyh yapılmak mümkünken yapılmamıştır.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendiler mesele gayet tabiidir. Divanı Riyaset bin beş yüz kuruş maaşla bir kâtibe lüzum görmüş, eğer bu kâtibin müstacelen ifayı vazifeye davet edilmesi lüzumu olmasaydı bunu doğrudan doğruya verdiği bütçe içine koyar, Muvazenei Maliyeye sevk ederdi. Bunun içinde bir gayritabilik yoktur. Binaenaleyh bunu siz kabul ettiğiniz takdirde nasıl ki, bütçe tasdik edilmeden diğer memurun avans olarak para alıyor. Bu da o suretle maaşını alır. Mesele bundan ibaret. Sonra ayrıca Muvazenei Maliye Encümeninden huzuruza gelir. Bu şekilde bir noksanîyet yoktur. Memurun tahsisatının kabul veya ademikabulünü mevkiî müzakereye koyabilirsiniz efendim. (Tâyini esamiyle sesleri) Tâyni esamiyle yapmış efendim.

REİS — Müzakerenin kifayeti hakkında bir takrir vardır. Okunacak.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Divanı Riyaset kararının tekrar tâyni esamiyle reye konulmasını teklif ederim.

Erzurum Âsım

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Müsaade buyurulursa takrir için buradan bir şey arz edeyim. Şimdi efendim bu takrir buradan reye vaz'edilecek olursa ihtimal ki bin beş yüz kuruş maaşla memur tâyin edilmemesi icapeder. Halbuki Divanı Riyaset şimdi burada kürsüden ancak usulün reye vaz'edileceğini tasrih ettiler. Bendenize de öyle geliyor ki Divanı Riyaset müteferrikadan memur istihdam ederek İstiklâl mahkemelerine ait her hangi bir mahkemenin istenilen evrakını onlara göndermesi ve tehhürden vikayesi mümkündür. Yalnız başta mesul bir memur bulundurmak lâzımdır. Divanı Riyaset ihtimal ki memurunu mevudei hazıradan birisini tâyin ederek masrafa hacet kalmaksızın işi yapabilir. Yalnız bu usulün reye vaz'ı ile kıyafet edilmesini teklif eylerim. Tâyni esami ile reye vaz'edildiğinde heyeti umumiyesi re veya kabul edilmiş olur.

REİS — Efendim maksat esasen birinci karardan, yani gayrikabili tatbik olan karardan

sarfınazarla son şekil ki buna ait mesul bir memurun yediemanetine tevdi edilmesine dairdir. Evvelki kararda idareden birisi bu tasnifte bulunacaktı ve İstiklâl mahkemesi âzalarından bir veya ikisinin bulunması şarttı. Buna inkân görülemedi. Müracaat tevali ediyor. Zarar muhakkak. Hapsanelerde bunun için yatanlar vardır. Zararı maddisini alamıyanlar vardır, bunun devamı bekası bir iki memur için kabili teeviz değildir. Onun için gayrikabili tatbik olan o usulün kabili tatbik olan bir şekle ifrağı hakkında Divanı Riyasetin düşünebildiğini Heyeti Aliyenize arz ediyoruz. Evrakın her hangi bir zamanda talep vukuunda itası lüzumu kanunnisini yerine getirebilecek bir karar istiyoruz. Binenaleyh şimdi tâyini esamiyle reye koymak meselesi var.

Selâhaddin Beyefendi tâyini esamiyle reye vaz'edildiğinde heyeti umumiyesi ret veya kabul edilmiş olur, diyorlar. Bendeniz usulü arz ediyorum. İsterseniz memur meselesini ayrıca bütçeyle teklif ederiz.

Divan Kararının, bir memurdan gayri aksasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Amasya İstiklâl Mahkemesi intihabı*

REİS — Efendim evrakı varide bitti. Ruznamei müzakeratımız Amasya İstiklâl Mahkeme-

si âzalarının intihabı ve Maliye Vekâleti bütçesinin müzakeresidir. İstiklâl mahkemeleri intihabına mı başlayalım? Yoksa Maliye bütçesinin intihabını mı yapalım? (İntihabı yapalım bitsin, sesleri) Efendim, İstiklâl mahkemeleri âzalarının bakıyei intihabının müstacelen icrasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir. Efendim, bir Reis, bir müddeiumumi, iki âza intihab olunacaktır. Reyterinizi istimal buyurun.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim, bâzı arkadaşlar bendenizi intihab ediyorlarmış, bendeniz hakikaten çalışmaktan da yorulmuş bir haldeyim rica ederim. Kabul edemeyeceğimi arz ederim. Benim kadar herkes çalışsın bakalım. (Kazandıktan sonra istifa edersin, sesleri)

(Reyler toplandı.)

REİS — Efendim, Amasya İstiklâl Mahkemesi âzahğı intihabı için reyini istimal etmeyen varsa lütfen reyini istimal buyursun. İstihsalî âra hitam bulmuştur.

[Tasnif âraya memur edilenler; Ömer Lûtfi Bey (Karahisar), Mazhar Müfid Bey (Hakkâri), Osman Bey (Kayseri)].

REİS — Efendim, tasnifi âra neticesine kadar Meclisi tatil ediyorum.

Hitamı celse: saat: 2,50

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat: 3,10

REİS — İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTIPLER: Hakkı Bey (Van), Âtîf Bey (Kayseri)

6. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *1338 senesi Muvazenei Umumiye kanunu lâyhâsı*

A — *Maliye Vekâleti bütçesi*

REİS — Efendim celseyi küşadediyorum. Maliye Vekâleti bütçesinin bakıyei müzakeratına devam ediyoruz.

		1337 se- nesi Muva- zenei Ma- liye Encü- menince ka- bul edilen	1337 senesi için Birinci Avans Kanunu tadilatına göre 1338 se- nesi için tes- bit olunan	1338 senesi için	Muvazenei Maliye Encüme- nince tek- lif olunan
89 ncü (B) Faslı	F. M.	Nev'i muhassasat			
B					
89		Tahsisatı mesture			
		1 Müdafaai Milliye tahsisatı mesturesi		200 000	200 000
		2 Dahiliye tahsisatı mesturesi		50 000	50 000
		3 Hariciye tahsisatı mesturesi		50 000	50 000
		Seksen dokuzuncu (B) faslının yekûnu		300 000	300 000

REİS — Söz istiyen var mı?

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendim tahsisatı mesture... Evvelâ bir şeyi anlamak isterim; Müdafaai Milliye Vekâletinin tahsisatı mesturesi Maliye bütçesinde ne arıyor? Müdafaai Milliye Vekâleti bütçesine geçmedi mi? Saniyen 200 bin lira... Bu hakikaten pek mühimdir. Bütçenin malûm olan halinde yalnız tahsisatı mestureye 200 bin lira vermek.. Bu pek fazladır ve pek çoktur. Hiç olmazsa nisfina tenzilini teklif ediyorum. Zira altından kalkılmaz derecede ağırdır. Sonra nereye gittiği malûm olmıyan bir paradır.

CEMİL B. (Kütahya) — 1334 senesi İstanbul Meclisi Mebusanında bile pek uzun münakaşatı mucibolmuş olan işbu tahsisatı mesture meselesi efendiler pek mühimdir. İstanbul Meclisi Mebusanı yalnız teşriî mahiyeti haiz iken orada bile mucibi münakaşa olan bu mesele hem teşriî ve hem de icrai mahiyeti haiz olan meclisimizde neden münakaşa edilmesin? Neden biz buna iğmazıy nedelim? Eğer bizim şahsiyeti mâneviyemizde hâkimiyet varsa ben paranın nereye sarf olunduğunu bilmeliyim. Nereye sarf olunduğunu bilmediğim bir parayı kabul etmeye viedanen mezu niyetim yoktur. Neticesinde Maliye bütçesine vereceğim âra kırmızı bir kâğıttır.

ALİ RİZA B. (İstanbul) — Bu doğru bir mesele değildir.

CEMİL B. (Kütahya) — Çok doğrudur. Efendiler tahsisatı mesture evvelden yoktu, bu Harbi

Umumide çıktı. (Evvelce de vardı; sesleri) Binaenaleyh bendeniz bu meselenin bir celsei hafiyede müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — Efendim Gazianteb Mebusu Yasin Beyin bir takriri var.

Riyaseti Celileye

Maliye bütçesinin 73 ncü faslının hafi bir celsede müzakere edilmek üzere diğer fasılların müzakeresine geçilmesini teklif ederim.

17 Ağustos 1338

Gazianteb
Yasin

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Efendim tahsisatı mesture üç vekâlete aittir. Her vekâlet hissesi maddelerinde gösterilmiştir. Evvelce Dahiliyeninki Dahiliye bütçesinde, Hariciyeninki Hariciye bütçesinde, Müdafaai Milliye bütçesinde mevzu iken Meclisi Âlinin 1338 senesi Martın birinci günü kabul buyurduğu Avans Kanunıyla bu iki vekâletin tahsisatı mestureleri Maliye bütçesine nakil ve sureti sarfı da tâyin edildi. Kabul buyurduğunuz işbu kanun mucibince tahsisatı mesture İcra Vekilleri Reisi ile Maliye Vekilinin ve tahsisatı sarf edecek vekilin tanzim ve imza edecekleri kararname üzerine sarf olunur. 1337 de ise her vekil kendi bütçesinden ve kendi mesuliyeti tahtında münferiden sarf etmiştir ve bu kanun kabul edilinceye kadar tahsisatı mesturenin sarfında

mer'i ve cari usuldü. Sonra miktarın fazlalığından bahsedildi. Yalnız arz edeyim ki, mevzu olan tahsisattan Temmuz nihayetine kadar her aya isabet eden miktarı sarf edilmiştir. Bunun bize verdiği fikre göre bu miktar belki sene nihayetine kadar kâfi gelecektir, belki gelmeyecektir. Çünkü bu bir tahminattır. Tahminat üzerine şimdiden kati bir şey söylenemez. Yalnız geçen beş ay zarfında 200 bin liradan her vekâlete isabet eden hissenin tamamen sarfından istidlâl ettiğimize göre bu tahsisat fazla değildir.

Sonra bu 200 bin liraya Müdafaa-i Milliye Vekâleti Erkânı Harbiye-i Umumiyesi, cepheler, ordular velhasıl hepsi dâhildir. Erkânı Harbiye-i Umumiye için ayrıca bir hisse tefrik olunuyor. Oradan sarf ediliyor, cepheler için ve ordular için lâzımgelen tahsisatı Müdafaa-i Milliye tefrik ediyor. Ve yine bir kararname ile her ay için ufak ufak miktarlar şeklinde veriyor.

REİS — Efendim Hükümet celsei hafiye teklif etmemiştir. Sonra celsei hafiye akdi için 15 imzalı bir tahrir olması lâzımdır. Halbuki Anteb Mebusu Yasin Bey arkadaşımız yalnız olarak teklif ediyorlar. Binaenaleyh Nizamname mucibince tahrirlerini rey'e vaz'edemiyorum.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Rey'e konması lâzımdır. 15 imzalı olursa rey'e vaz'ı zaruri olur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendiler, tahsisatı mesturenin lüzum ve ademilüzumu meselesi celsei aleniye de münakaşa edilebilir. Kezaîk fazla veya noksan olduğu da aleni celsede mevzuubahsolabilir. Tahsisatı mesturenin lüzumunu evvelki bütçelerin müzakeresinde kabul ve tasdik etmiş ve vekillerimize sarf için mezuniyet ita eylemişizdir. Vekiller bu parayı suiistimal ederlerse o vekil tutulur, yere çarpılır. Madde biliyorsanız teklif edersiniz. Şu vekil suiistimal etmiştir dersiniz ve vekili mahkûm edersiniz. Yoksa bu meselenin celsei hafiye de müzakeresi efkârı umumiyede aksitesir yapacaktır. Bence celsei hafiye de lüzum yoktur. Kim ne biliyorsa söylemelidir. Suiistimal eden varsa onu kanunun pençesine veririz. Fakat ben katiyen şüphe etmiyorum. Suiistimal yoktur. Vekilleri tenzih de etmiyorum. Şayet varsa madde şeklinde teklif olunur ve ancak o zaman bu mesele mevzuubahsedilebilir. Yoksa ortada teklif edilmiş bir madde yokken sırf tahsisatı mesturenin müzake-

resi için celsei hafiye akdini ben gayrimuhik ve gayrimusip buluyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim celsei hafiye için icabeden mesele yoktur. Binaenaleyh aleni celsemize devam edelim.

REİS — Efendim, celsei hafiye için mevzu yoktur. Binaenaleyh celsei aleniye mize devam ediyoruz.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Cemil Bey bira-derimiz tahsisatı mestureyi sarf ederken bu paranın nerelere sarf edildiğini bilmeliyiz, buyurdular. Tahsisatı mesture menafii âliyei memleketin icabettirdiği hususatta sarf olunmak üzere verilmiş bir tahsisattır. Bu tahsisatı mesul olan vekil ahiren kabul etmiş olduğumuz kanun mucibince Maliye Vekili ile Heyeti Vekile Reisinin tasdiki ile sarf eder. Bunu kontrol etmek doğru değildir. Mütarekeden sonra tahsisatı mesture meselesi Devletin birçok esrarı mühimmesinin işa ettirilmesini mucibolmuştur ki, Büyük Millet Meclisinin böyle bir hataya düşmesi hiçbir zaman teeviz olunamaz. (Bravo sadaları)

ŞEREF B. (Edirne) — Tahsisatı mesture meselesi gerek İstanbul Meclisi Mebusanında ve gerek aramızda pek çok kıylükali mucibolmuştur. Fakat bu yalnız bizim memleketimize ait değildir. Malûmuâliniz bütçenin bir neticesi vardır. O da hesabı katîyi almaktır. Hesabı katî alındığında Maliye Vekili hesabı katîyi arz etmek üzere Meclise gelir, evet bana verdiğiniz bütçeyi şu suretle sarf ettim der. İşte tahsisatı mesture de bu meyanda dâhildir. Fakat tahsisatı mesture bütün erbabı hukuk nezdinde pek çok kıylükali mucibolmuştur. Acaba tahsisatı mesture hakkında beraet kararını vermek nereye aittir? Hayatı teşriiye malik birçok memleketlerde bu hesap yalnız hükümdara ibraz olunur. Hükümdar paramın nereye sarf edildiğini görür, nazıra beraet kararını verir. O da Meclise gelir. «İşte hükümdar beni tebrie etmiştir.» der. Bâzi memleketlerde ise Meclisi Âyana verilir. Âyan Meclisinden üç veya dört kişi intihabedilir, onlar sarfiyatın müfredatını görürler, beraet kararını verirler. Fakat en muvafık şeklini Meclisi Âliniz bulmuştur. Meclisi Âlinizin bulduğu şekil pek muvafıktır sarf itibariyle... Fakat kontrol itibariyle muvafık mıdır, değil midir? Onu bilmem. Yalnız Ali Rıza Beyin bir sözüne cevap vereceğim ki, milletin bütçesine ithal edilmiş ve sarfı kanun mucibince vekillere havale olunmuş yarım meteleğin de nereye sarf

edildiğini bilmek milletin vekillerinin vazifesi esastir. (Tabii sadaları) Tahsisatı mesture kontrol edilmez sözü katiyen kabili kabul olamaz. **Kabri pürnur olsun, Receb Paşa** merhumun dediği gibi memleketimizin bütün şubaları idaresi yalnız bir niçine ister. Bir yere on para verdiğinizde yirmi para vererek bir müfettiş tayin ediniz. Kazanursunuz. Binaenaleyh tahsisatı mesture kontrol edilmelidir ve bu muhakkaktır. Fakat Maliye Vekilinin buyurdıkları gibi 60, 70 milyonluk bir bütçe yapan ve bugün hain ve namussuz bir düşmanı sinesinden kovmak için kıyam etmiş olan bu millet bu 200 bin liradan ibaret tahsisatı mestureyi çok görmemelidir. Yeter ki, bu para mavuzialehine sarf edilsin. Çünkü bu paranın sarf edileceği noktaların en birincisi memleketin hayatı inkılâbına taallük eden menabiden alınacak istihbarata aittir. Bâzi yerler vardır ki, oradan hiçbir kâğıt alınmaz. Size bir misal arz edeyim: Bir gün bir Devletin diğer bir Devletin hududundan geçmesi lâzımgelen bir işi için o Devletin hududunda bulunan bir mutasarrıfa rüşvet verilmesi icabeder. Verildiği vakitte rüşveti aldığına dair mutasarrıftan makbuz alınmaz. Bu; efendiler bunu idare eden adamın iffet ve hamiyetine ve namusuna mevdudur. Onun için tahsisatı mestureyi tetkik etmek, kontrol etmek hakkımızdır. Ne vakit? Ne vakit ki hesabı katî gelir, işte o vakit... Hulâsa tahsisatı mesturenin sarfı hakkında verilen şekil gayet muvafıktır. Kontrol hususundaki şekli Meclisi Âlinize aittir. İsterseniz zamanı geldiğinde aranızdan bir heyet intihabedersiniz. Onun mesul olan vekilleri - ki Maliye Vekili, en ziyade odur - müfredatını getirir ve onların, yani tayin edilen efendilerin millî, şahsi namuslarına güvenerek tevdi eder. Ve o heyet onların eline bir beraet kararı verir. Rica ederim efendiler! silâh elde hayatının son demine gelmiş olan hain düşmanımızı milletin sinesinden bir an evvel kovmak için uğraşırken o merdutları aziz Türkiye'nin sinesinden kovarken bu üç yüz bin lirayı istiksar etmeyiniz. Vazife pek büyüktür. Ve meseleyi o kadar münakaşa etmiyelim. Çünkü vazife büyük ve pek büyüktür ve bu sebeple benim itikadıma bu üç yüz bin lira kâfidir. (Müzakere kâfi sesleri)

REİS — Efendim bu hususta bâzi takrirler var, okunacak :

CEMİL B. (Kütahya) — Bu hususta benim bir takririm vardı. (Onun modası geçti sadaları)

Divanı Riyasetin kararıyla Meclisin kararı muhibince bundan altı ay evvel bütçeyle tevhid edilmişti. Niçin okunmuyor? Niçin zühul ediliyor Reis Bey?

Riyaseti Celileye

Müdafaai Milliyeeye ait tahsisatı mesturenin yüz bin liraya tenzilini teklif eylerim.

Siird

Mustafa Sabri

Riyaseti Celileye

Müdafaai Milliye Vekâletine ait tahsisatı mestureden elli bin lirasının tenzil edilerek yüz elli bin liranın kabulünü teklif ederiz.

17 Ağustos 1338

Konya

Kastamonu

Mehmed Vehbi

Abdülkadir Kemali

Karahisarı Sahib

İsmail Şükrü

MÜDAFAAI MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM

Pş. (Karesi) — Efendim esasen bu paranın 150 bin lirası Erkânı Harbiyei Umumiye Riyasetinin, elli bin lirası da Müdafaai Milliye Vekâletinin emriyle sarf olunuyor. Şimdiye kadar yaptığımız tecrübeler göre, bu iki yüz bin liranın sene nihayetine kadar kifayet edeceğini zannetmiyorum. Eğer sene nihayetinde fazla kalırsa bittibi devrolunur, noksan kalırsa isteriz. Bu tahsisatı mesturenin, sureti sarfı, bazan ahvali fevkalâde zuhur ederse fazla olur. Bazan hiç sarf olunmaz. Hali harbde bulunduğumuzu ve her türlü hâdisatın meveudolduğunu nazarı dikkate alırsak bu sarfiyatın fazla olması ihtimali meveuttur. Onun için bendeniz, bunun iki yüz bin lira olarak bırakılmasını rica ediyorum. (Muvafık sesleri)

REİS — Efendim bu tahsisatı mestureden elli bin liranın tenzilini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir. Elli bin liranın tenzili kabul edilmeyince yüz bin liranın da tenzili kabul edilmemiş olur. Onun için Mustafa Sabri Efendinin takririni reyinize arz etmiyorum. Cemil Beyin kontrole ait bir takriri var :

Riyaseti Celileye

Şahsiyeti mâneviyesinde heza icrai ve hem teqrîî hâkimiyetleri cemetmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Âlisinin şimdiye değin kesbi ittıla edemediği tahsisatı mesture masarifâtının nerelere sarf edildiğini bilmesi min küllilvücah ehem ve elzemdir. Binaenaleyh. Heyeti Umumi-

ye meyanından ve erbabı ihtisastan on kişilik bir Heyeti Tetkikiye intihabiyle otuz altı ve otuz yedi seneleri tahsisatı mesture masarifinin nerelere sarf edildiğinin tetkik ve neticesinin alelmüfredat Meclise arzını teklif eylerim.

22 Şubat 1338

Kütahya
Cemil

CEMİL B. (Kütahya) — Tarihi 22 Şubat 1338... Ta o vakitten beri bekliyor.

REİS — Efendim, on kişilik bir heyet teklif ediliyor. Kabul edenler lütfen e'lerini kaldırsın. Kabul edilmedi.

CEMİL B. (Kütahya) — Akını reye koyun, çünkü ekseriyet vardı.

REİS — Efendim, neden koyayım? Kabul edilmediğine kanaat hâsıl olmuştur.

Efendim, bu 89 ncu faslın kifayeti müzakeresini kabul ederek 90 ne fasla geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. 90 ne fasıl encüme gitmişti; henüz gelmedi.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Geldi efendim, buradadır.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Efendim, Heyeti Celileniz, 65 ne maddeyi encüme havale buyurmuştunuz. Encüme bu madde ile beraber gelmiş olan dört takrir vardı. Bu takrirlerden ikisi Harb Kazançları Kanununun sureti tatbikine ait bâzı tadilâtı ihtiva ediyor. Encümen, bu iki takririn harb kazançları hakkında, Maliye Vekilinden vâkı olan bir sual üzerine vermiş olduğu mazbataya raptan müzakeresini muvafık gördü. Heyeti Celilenize bunu teklif ediyor. Mazbata ruznamededir. Arzu buyurursanız bütçe bittikten sonra müzakere ederiz. Bu takrirleri de onlarla beraber Heyeti Celilenizde müzakere ederiz. Takrirler, kanunun tadiline aittir. Bütçe ile müzakeresi tabii birtakım karışıklığı mucibolur. Bu faslın âşar masarif maddesi olan ikinci maddesine Maliye Vekili Bey, yirmi bin lira tahsisat ilâvesini teklif etmişti. Encümende tetkik ettik Bütçenin tanziminden sonra sahai harb olan mahallerde âşarın tahmin suretiyle idaresi ve kezalik Siverek Sancağında bir kısım mahaller âşarının yine tahmin suretiyle, idaresi muhamminler ve memurlar tâyin edilmesini mucibolduğundan

tahsisat ilâvesi için bir mecburiyet olduğuna encümen kanaat getirdi. Binaenaleyh, o yirmi bin liranın ilâvesini teklif ediyoruz.

Altmış beşinci faslın (10) ncu maddesindeki süvari tahsildarlarına verilen yem bedelinin tayy hakkında Reşid Ağanın bir teklifi vardır. Süvari tahsildarlarının aldığı maaş kâfi gelmediğinden Maliye Vekili Bey, birçok yerlerde süvari tahsildarları istihdamına çare bulamadığını, yem bedelinin verilmediğini ve tahsildarların da istifa edeceklerini söyledi. Encümen, bu takririn kabulüne taraftar olmadı.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Tahsildarlar hangi köyde yem parası veriyorlar? Hayvanlarına hep meceanen yediriyorlar.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Beyin ifadelerinden bir şey anladım. Geçen gün burada bir kanun müzakere ettik. Sahai harb olan yerlerde zahireyi kaimen köy heyeti ihtiyariyesi tahmin edecek, defterini Hükümete verecekti. Bugün de o masrafa karşı doğrudan doğruya otuz bin lira kifayet etmiyor. Elli bin liraya iblâğ olunmak isteniyor, Meclisi Âlinin nazarı dikkatini celb ederim. Bunun kabul edilmemesi lâzımgelir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Cephei harb olan mahallerde, üsrün tahmin hakkı köy heyeti ihtiyariyesine verilmiştir. O kanun sarıhtır. Fakat onlar üzerine memur ikame etmek lüzum ve zarureti de derkârdır. Sonra bendeniz, yirmi bin liranın esbabı mucibesini izah ederken esbabı adidesinden birisinin de Siverek'teki tahmin usulünün kabul edilmesinden mütevellidolduğunu arz etmiştim. 1337 senesinde (30) bin lira konulmuş; halbuki o vakit Adana, Antep, Mersin, Cebelibereket âşarı mevcut değildi; daha diğer birtakım mahallerin âşarı elde değildi. İdaresi Düyunu Umumiyyeye muhavvel olmayan mahallerde muvakkat zaman için âşar kâtipleri istihdamı zarureti de vardır. Misal olarak arz edeyim. Meselâ: Dört yüz bin lira âşarı olan Tarsus kazasında bir malmüdürü, âşar zamanında, bütün muamelâtı maliye ile beraber, âşar muamelâtını ifa edemez. Katiyen bu vazifeyi tamamen ve lâynkiyle idare edemez. İki ay için muvakkat bir âşar kâtibi istihdam eder ve maaşını maaş halinde değil, memur halinde değil, ücret halinde bu tahsisattan verir. Bu seneki âşardan bâzı mahallerde ayniyat suretiyle ihale

edilmesi, diğer bir kısım mahallerde tahmin suretiyle yapılması ve defterlerinin evvele mevcudolan ihale usullerinden farklı olması, muvakkaten fazla memurların istihdamına ve keşif için gönderilecek memurların tahsisatı masarifi umumiyesinin tezyidine sebeb olur. Binaenaleyh bütçede olduğu veçhile (16) livanın bize verdiği fikir ve kanaate göre bizim 19 - 20 milyon lira tahmin olunan, âşar varidatının masrafı olmak üzere (50) bin lirayı, zannederim, Meclisi Âli hiçbir zaman istiksar etmez. Teklifimiz, otuz bin liraya yirmi bin lira ilâvesinden ibarettir.

REŞİD AĞA (Malatya) — Reis Bey bendeniz söz söyleyeceğim efendim.

SÜLEYMAN SUDİ B. (Bayezid) — Efendim; bize dün verilen lâyhada yem bedeli olarak bir şey teklif edilmemişti. Encümenec (37 500) lira konulmuştu. Halbuki tahsildarlar; şimdiye kadar yem bedeli ile hiçbir köyden beş kurşluk erzak almamış ve yem bedeli vermemiştir. Bunun için bu para zaittir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim zannederim ki bu meseleyi dün yine izah ettim. Yem bedelini bütün süvari tahsildarlarına vereceğiz şeklinde değildir. Öyle olsaydı oraya iki yüz bin lira tahsisat vaz'etmek lâzımgelirdi. Tahsildarların maaşlarının azlığından ve ifa ettikleri vazifeye mukabil aynı vazifeyi ifa eden diğer memurların onun iki misli maaş almasından ve fazla olarak tahsildarın mükellef olmasından ve askerliği olmıyan tahsildarlar istifa etmesindedir. Bilhassa Konya taraflarında asker olmıyan tahsildarlar istifa etmiştir. Yerlerine bu maaşla adam bulmak imkânı yoktur. Onların süvari kısmına yem bedeli namıyla ikişer yüz kurş zammetmeyi encümen kabul etti. Ve zaten yem bedeli namıyla 1337 bütçesinde mevzu olan tahsisatı buraya ithal ettik. Bunu maaşata mukabil vereceğiz efendim.

REŞİD AĞA (Malatya) — Buyuruyorsunuz ki, efendim, mükellef müceceliyete tâbi olan tahsildarlar bunu istemiyorlar. Yalnız gayrimükellef tahsildarlar, bu maaşata kanaat etmiyorlar, yem bedeli istiyorlar. Beyefendi, buna hacet yoktur. Bugün beş günlük, on günlük yerden postayı çekenler olduğu halde onu terk etmiyorlar. Gayrimüsellâh birçok adamlar vardır, ki, bunu fahrî olarak yapar, o parayı Hü-

kümete terk eder. Yalnız yevmiye ile hizmet etmek isteyenler çok olur.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Anlamadım..

REİS — Buyurun Mazhar Müfid Bey.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim, ben bu, yem bedeli maddesi hakkında söyleyeceğim. Tabii şahsım namına söylüyorum. Çünkü encümeninde bulunmadım. Maliye Vekili Muhterem Beyefendi, tahsildarların bazı mahallerde maaşatının azlığı hasebiyle, bütçeye bir para konuldu, buyurdular. Bendeniz diyorum, ki, mademki: Tahsildarların maaşları azdır; Muhterem Maliye Vekilimiz maaşatı niçin fazla koymıyorlar da, Meclise yem bedeli diye geliyorlar? Bütçede yem bedeli diye gösteriyorlar? Sonra da maaşata mukabildir, deniliyor. Eğer filhakika fazla maaş verebilecekse - bir arkadaşın buyurduğu gibi - ben köylerde tahsildarların yem bedeli verdiğini bilmiyorum, ki, gitsin de, köyde yem bedeli versin. Bizim köylülerimizin ulûvvü cenabı vardır. Misafirperverliği çok sever. O, misafirin hayvanının yemini verir, ekmeğini de verir; hattâ giderken torbasına da bir parça nevale bile koyarlar. Binaenaleyh; buna yem bedeli demiyelim; yem bedeli vermeye lüzum yoktur. Niçin yem bedeli diyoruz?

OSMAN B. (Kayseri) — Misafirperverlik eskisi kadar değildir ama...

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Evet, eskisi kadar değildir. Fakat yine veriyor. Buna yem bedeli demiyelim. Neden böyle yem bedeli diye koyuyoruz da doğrudan doğruya maaşata zammetmiyoruz. Doğrudan doğruya diyelim ki filânca vilâyette, filânca yerde, filânca mahalde bulunan tahsildarların maaşatı kâfi değildir. Binaenaleyh; maaşatına zamime olmak üzere şunu veriyoruz. Yem bedeli verilmeyecektir, yem bedeli diye değil. Nerede maaş kâfi gelmiyorsa bu paranın onlara zamime olmak üzere bütçeye yazılmasını teklif ediyoruz.

HASİB B. (Maraş) — Efendim dünkü gün arz ettiğim veçhile, bu altmışıncı maddede Temettü ve Harb Kazançları Vergisinin müevvel sarfiyatı Muvazenei Maliye Encümenine gitmişti. Müevvel sarfiyat ne demektir? Encümen bunu yine izah etmedi.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — İzah edeceğim.

HASİB B. (Devamla) — İkinci mesele olarak Musa Kâzım Efendi Hazretleri, Harb Kazanları Komisyonunun noksan âza ile iğtima ettiklerini ve bu kararların gayrikanuni olduğundan bahsettiler. Hasan Fehmi Beyefendi de, bunun kanuni olduğundan bahsetti. Hasan Fehmi Beye sorarım, nısbabı ekseriyeti (165) kabul eden Meclisi Âli, (150) zatla iğtima edebilir mi? Kanun; Harb Kazanları Vergisi Temyiz Komisyonu filân heyetten, zevattan müteşekkil, şu kadar âzadan mürekkeptir diyor. Aynıyla bu da mahkemeler gibidir. Bey efendi, beş kişiden terekübeyecek cinayet mahkemesi dört kişi ile teşekkül edemez. Bu da, bu kanuna tâbidir. Ve hattâ Mahkemei Temyiz sınıfındadır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Müsaade buyurun Reis Bey buna cevap vereyim.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Bunu ayrıca bütçe bittikten sonra müzakere edelim.

HASİB B. (Maras) — Ayrıca müzakere edebilmek için faslın kabulü lâzımdır. Evvelâ bunları müzakere edelim. Sonra kabul edelim. Müzakere edilmeden kabul edilmez beyefendi. Aslını bilmedikçe masrafı nasıl kabul edelim? Evvelâ mazbatayı badehu faslı müzakere edelim.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Evvelâ biz mazbatayı teşrih ettik efendim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Heyeti teşkil eden âzadan bir veya ikisinin noksan olmasıyla heyet teşekkül edebilir mi, edemez mi? Bunu mevcudolan mahkeme usullerimize Teşkilî mahakim Kanununa kıyas ederek hüküm veriyoruz. Halbuki bunun bir kanunu vardır. Bu kanun bir hususiyeti ihtiva eder. Komisyon nasıl teşekkül eder? Ve nasıl ifayı vazife eder? Ne suretle amel edeceğiz? Bu kanunun sarahatiyle mi, yoksa kıyas suretiyle mahkemedeki usulle mi? O halde yirmi yedinci maddenin birinci fıkrasını tadil ettik. 15 âza ve bir reisten ibaret olan bir fıkrayı 6 âza, bir reis olarak kabul ettik. Aşağısını okuyorum ki, tadil edilen kanunun zaptını aynen ve Kavanin Kalemî defterindeki şekli getiririm. Yirmi yedinci maddenin birinci fıkrası berveçhi âti tadil edilmiştir. Kabul edilen şekil budur. Bunu okumuyorum. Muhtasaran arz et-

tim. Altı âza, bir reisten ibaret olacaktır. İkisi memurını Maliyeden, ikisi İktisat Vekâleti memurından, ikisi ticaret odası âzasından tefrik olunup gönderilir, diye kanun söylüyor. Şimdi maddede Merkez Komisyonu üç kısma taksim ediliyor. Beher şubenin sureti teşekkülü, reis tarafından tâyin olunur ve sureti mahsusada ehemmiyetli olan bâzı mesailin tetkiki reis tarafından şubeye havale olunabilir. Şubelere müfrez lâakal dört âzanın vücuduyla ve ekseriyetle ve Heyeti Umumiyenin sülüsani ekseriyet kararıyla intihab olunur. Bir kere her kararın Heyeti Umumiyeye girmesi şart değildir. Yedi âza, bir reisten ibaret olan Heyeti Umumiye, ikiye de inkısam eder ve reis lüzum görürse, mühim mesaili Heyeti Umumiyeye sevk eder. Şubatta tesavii âra vukuunda, reisin bulunduğu taraf tercih olunur. Heyeti Umumiye mukarreratı katîdir. Değildir. Fakat şubelerin mukarreratı Heyeti Umumiyenin mukarreratı gibi katî değildir. Behemehal esbabı mucibeye müstenid olmak lâzımgelir. Merkez mukarreratının aleyhinde, yalnız nüfuzu memuriyetin suiistimali takdirinde, Şûrayı Devlete müracaatle şikâyet olunabilir. Fakat bu müracaatten sonra, kesbi katiyet eder ve bir gûna tehiri tahsile bais olamaz. Merkez Komisyonu tarafeynin dermeyeran edeceği itirazatı tetkik edip tetkiki hesabatla mukellef değildir. Ancak pek mühim gördüğü bâzı hususatın tetkiki için keyfiyetin Heyeti Teftişiyeye havalesini Heyeti Umumiye kararıyla Maliye Nazırından talebedebilir. Tarh komisyonları, Merkez komisyonlarının teşkilâtı reis ve âzaya verilecek olan talimatla tâyin edilir.

(Madde 28) — Şimdi bu tadil olunan yirmi yedinci maddenin birinci fıkrasıdır. Bu yedi zat iki komisyon da olabilir. Üç komisyona da tefrik olunabilir. Heyeti Umumiye halinde de toplanabilir. Bunun madde mahsusasında içtimalarda üç defa ispatı vücudetmiyen âza müstafi addolunur. Demek ki, mahkemeler gibi beş âzanın vücudu şarttır. Bir âza noksan olursa teşekkül edemez, değildir.

HASİB B. (Maras) — Sülüsani ekseriyetle karar verebilir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Efendim Heyeti Umumiyeyi şube addedersek şubelerin kararı da katîdir. Heyeti Umumiye halinde olduğu gibi üç şubeye inkısam eder. Her şube katî karar verir. Heyetin reisi lüzum gördüğü mühim mevaddı yedi zatı Heyeti

Umumiye halinde toplanarak orada müzakere ettirir. Binaenaleyh; zannediyorum ki, Meclisi Âlinizde kanunun vaktiyle madde madde müzakere edilmemesinden biz bunu mahkeme usulüne kıyas ederek öyle zannediyoruz ki, bir âza noksan olursa heyet toplanamaz ve karar veremez, verdikleri karar keenlemeyekündür. Halbuki bu böyle değildir. İşte kanun budur. Ve bu kanuna tevfiKAN âzalarının istifa ettikleri, devam etmedikleri günde verilen kararlar şube kararı addolunur. Diğer taraftan arz ettim ki, ticaret odası âzalarının istifası ve esasen kanunun tadiline saik olan komisyon vazifeyi mühmel bırakmamak için çare bulamadı. Maliye Vekâleti, âzanın tenkisi için tadil teklifini de Meclisi Âlinize getirdi ve tadili de kabul ettiniz. DüNKÜ müzakerenin netayici ki mahkeme usulüne kıyasen ticaret odası âzalarının bulunmadığı zaman verilen kararlar keenlemeyekündür. Burada serd edilen mütalâatın neticesi de düne kadar devam eden âzaların bugün sabahleyin istifanemelerini göndermeleri ve bugün komisyonun ifayı vazife edememesiyle sabittir. Binaenaleyh bu mesele tahsisat meselesi değil, kanun meselesidir. Encümen de bunu kanun meselesidir dedi. Belki kanunu tadil etmek lâzımgelcektir. Bu işi tefrik ederek zaten rużnamemizde mevcudolan kanunun tadiline ait mesaille müzakere etmek ve komisyonu mühmel bırakmamak, icabederse daha başka bir şekil vermek lâzımgelirse ona göre o müzakere neticesinde alacağı şekle göre Maliye Vekâleti Komisyonu vazifesine devam ettirir. Binaenaleyh tahsisat meselesi yalnız - arz ettiğim gibi - bâzı mahallerde meselâ sonradan istihlâs edilen vilâyetlerimize ait vilâyet komisyonları vardır ki, onların tahsisatı da burada dâhildir ve bu iş beş bin liradır. Zaten bu mesele halledilmedikçe sarf edilemez. Beş bin liranın tenkisi ve tezyidi de bir mâna ifade etmez bütçe ile alâkadar değildir. Muvazenei Maliye Encümeninin teklif ettiği veçhile bu meseleyi bir meselei kanuniye şeklinde bütçeden tefrik ederek ayrıca müzakere etmek daha muvafıktır. Daha evvelce de bunun hakkındaki noktai nazarımı arz ettiğim gibi Temyiz komisyonlarının kanunen verdiği cezayı nakdileri de o kanunla müzakere etmek tabii bir netice verir. Cibayet edip etmiyeceğimizi biz de anlamış oluruz.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ
ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Harb Kazançları Merkez Komisyonunun almakta olduğu ü-

ret hakkında tetkikat yaptık. Dün de arz etmiştim. 65 nci fasıl, Harb Kazançları Merkez Komisyonu, Kanunu Muvakkatinde - Maliye Vekili Beyin de söyledikleri gibi - on beş kişiden mürekkebolmak üzere tertibolunmuş ve bunun asıl tertibinde mahakim ve riyaset âzalıklarında bulunmuş, defterdarlıkta bulunmuş memurini Maliyeden, memurini Adliyeden ve ticaret odası âzasından teşkil edilmek üzere, tertibedilmiş olduğu halde bilâhara Heyeti Celilenizce kabul edilen bir teklif üzerine üçü Maliye memurlarından, ikisi İktisat Vekâletinden, ikisi de ticaret odalarından mensubolmak üzere kabul olunmuştur. Bu memurların alacağı maşa dair talimatta görülen sarahat, bunlar memurini mütekaideden olduğu için maaşlarının iki misli, reis de üç misli alır, sarahatinden ibarettir. Fakat memurini mansubeden olursa maaş verilir mi? Verilmez mi? Diye bir sarahat yoktur. Çünkü kanunun esası memurini mazuleden olmak üzere tertibedilmiş. Maliye Vekili Bey, Harb Kazançları Komisyonunun halihazırdaki şekline göre tayin etmiş olduğu memurini Maliye kendi müstahdemininden olduğu için her ay maaşlarının iki misli değil, devamı müddetine üç ay için maaşlarının yalnız iki misli miktarında bir tahsisat vermek üzere muvafakat etmişlerdir.

HASİB B. (Maraş) — Üç ay zarfında mı maaşların iki mislini kabul etmişler?

ALİ CENANİ B. (Devamla) — Komisyonun ifayı vazife ettiği üç ay zarfında yalnız maaşlarının iki misli verilir. Halbuki kanunun sarahati her ay için âzalara iki misli, reise üç misli verilme üzere tayin edilmiştir. Maliye Vekili Bey, üç aya mahsus olmak üzere bir defa olarak reise üç misli, âzalara da ikişer misli tahsisat vermeyi münasip görmüşler. Encümen de bunu müzakere ettik, talimattaki sarahat karşısında Maliye Vekili Beyin bu tensibi olur ki, ileride âzalık ve riyasette bulunmuş olan zevatin talimattaki sarahata binaen Heyeti Celileniz de bunlara bir lütfu mahsus olmak üzere maaşlarının iki misli olmasını muvafık görür de bir karara raptederse bilâhara başka türlü sarfına mâni olur. Ve bu şekilde üç ay hizmetlerine mukabil âzalara maaşlarının iki misli ve riyasete üç misli vermeyi encümen muvafık gördü. Yalnız üç aya aidolmak üzere. Çünkü eğer Heyeti Celilenizden bir karar çıkmazsa talimatta bir sarahat vardır. Her ay için bu miktarda tahsisat

alabilirler. Olur ki Maliye Vekili Muhterem Beyefendi birkaç ay sonra gidebilir ve binaenaleyh yeni gelen vekil sarf eder. Her halde Heyeti Celilenizden bu bapta bir karar sâdır olmak üzere encümen de bu şekli münasip görmüştür.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Müsaade buyurur musunuz? 65 nei faslın birinci maddesinde malsandıklarından cibayet olunan ağnam masarifi diye iki bin lira var. Bunu anlayamadım. Lütfen bunu izah buyurunuz.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ ALİ CENANİ B. — Efendim bu altmış beşinci faslın birinci maddesinde ağnam masarifi her sene ağnam tadadına gönderilen tahsildarlara bir maaş miktarı ve koleulara da her mahalle göre tâyin olunan miktarda maaş verilir. Yalnız encümen bunu tetkik ettiği zaman bir meseleye vâkıf olmuştur. 1331 senesi Muvazenei Umumiye Kanuniyle memurini maliye ve mülkiyeye Haziran iptidasına kadar tahsilâtı ikmal ettikleri halde verilen ikramiyeyi kanunen kaldırmıştı. Meclisi Mebusan 1331 senesi bütçesinin - hatırımda kaldığına göre 14 neü maddesi olmalı - o maddesi mucibince o seneden itibaren memurini maliye ve mülkiyeye bu ağnam tahsilâtının müddeti muayyenesi zarfında tahsilinden dolayı ikramiye vermemekte idi. (Şimdi veriliyor sadaları) Halbuki 1336 ve 1337 senesinde kanuna muhalif olarak o zaman Maliye Vekili olan zatın emriyle memurini mülkiye ve maliyeye ikramiye verilmiştir. Encümeniniz bunu hilâfı kanun sarfiyat olduğundan dolayı bütçe mazbatasına «Bunun sariflerinden tazmini iktiza eder.» diye dereederek matbaaya gitti. Tabii Heyeti Celilenize yakında gelecektir. Binaenaleyh bu ağnam masarifi arz ettiğim vechile yalnız tahsildarlara bir maaş nispetinde veriliyor. Fazla verilemez, koleulara ise her mahalle göre tâyin olunan miktarda verilir. Diğer cihet, mazbata Heyeti Celilenize her halde gelecektir. Ve onun sariflerinden her halde tazmini lâzımdır.

HASİB B. (Maraş) — Maaşlarına zammolunur, deniyor. Maaşı aslilerine mi, yoksa tahsistatı fevkalâdelerine mi?

ALİ CENANİ B. — Efendim tabii maaşı aslilerine.

CEMİL B. (Kütahya) — Bendeniz tahsildarların yem meselesi hakkında bahsedeceğim.

Zannedirim ki her yerin başka başka âdeti vardır. Bendeniz kendi dairi intihabiyemde gördüklerimi söyleyeceğim. Maliye Vekili Beyefendi buyurdular ki, asker olmıyan tahsildarlar istifa ettiklerinden dolayı yerlerine adam bulması kabil değildir. Halbuki bizim taraflarda mesele berakistir. Bir tahsildarlık mahalli açıldı mı beş tane, altı tane talip çıkıyor. Sebebi ise tahsildarlar gizlice âşara giriyor ve köylerde tiftik ve saire ticareti ile işgal ediyor (Anlaşılmadı, sadaları) Tahsildar köylü üzerine bırakılan âşar olursa onların ticaret hisselerine iştiarak eder. Hâsılı bizde tahsildarlar tüccardır. Kimsenin sözü geçmiyen köylerde evvelâ onun sözü ve onun örfü geçer. Tahsildar köye geldiği zaman onun adına fevkalâde yem verilir ve bu da köylüden toplanır ve köyün muhtarı buna arpa vermeye mecburdur. Tahsildar köye geldiği zaman onun altına en nefis seccade yayılır ve en nefis yatak ve en nefis yemekler tedarik olunur. Böyle yapılmazsa muhtar tahsildar nazarında mesuldür. Bunları hakikat olmak üzere arz ediyorum. Böyle olan tahsildarların biz neresine yem tahsisatı verelim? Binaenaleyh; bendenize bu zaittir. Bunun her halde tayyını teklif ederim.

YASİN B. (Gazianteb) — Efendim, Maliye Vekili Beyefendi 65 nei faslın ikinci maddesine yirmi bin lira ilâvesini teklif etmişti ve aynı zamanda harb sahasında olan âşarın cibayeti için zannedirim başka memurlar tâyinine lüzum gösterilmiştir. Eğer Maliye Vekili Beyefendi Müdafaai Milliye Vekili ile görüşmüş ve anlaşmış olsaydı âşarı çok olan kazalarda muvakkaten iki ay askerlikten tecil olunacak birçok yazıcılar bulur ve bu işi temin ettirir ve bu yirmi bin liraya da mahal kalmazdı. Binaenaleyh, bu otuz bin lira kâfidir. Maliye Vekilinin buyurduğu gibi Tarsus'ta âşarı çok olan bir kazada ayrıca memur istihdamına lüzum yoktur. Maliye Vekili Beyefendi orada bulunan iki yazıcıyı alır ve bunları tecil ettirir ve bu işi ifa ettirir ve mesele de hallolunmuş olur ve bu suretle yirmi bin lira da tasarruf edilmiş olur. Sonra süvari tahsildarların yeni meselesine gelince arkadaşlar, hepimiz biliyoruz ki, bütün tahsildarlar askerlikten müceeldir. Askerlikten tecil için memuriyete koşacak efrat pek çoktur. Bilhassa okuryazar pek çoktur. Binaenaleyh; Maliye Vekili Beyefendi buyurdular ki,

«Oradaki tahsildarlar hep asker oldu. Az maaşla kimse hizmet etmiyor. Bunların maaşlarını tezyit için yem bedelini kabul ettik.» Bendeniz bunu anlamıyorum. İstifa eden kimse yoktur, olamaz. Çünkü, askerlikten müeccedir. Binaenaleyh; öyle tahsildar olmak değil, öyle yem bedeli almak değil, hattâ tahsildar olup da üste para vermek isteyenler pek çoktur. Bu hususta Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri ile görüşürler ve bu tahsisata lüzum kalmaz. Bu yirmi bin liranın zaidolduğunu bütün arkadaşlarımız açık olarak burada söylediler. Binaenaleyh, bunu kaldırırsak bütçede 57 bin lira bir tasarruf yapmış oluruz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Arkadaşlardan birkaçı yem bedeline dokunuyorlar. Cemil Bey ve bilhassa Mazhar Müfid Bey. Efendim, deniliyor ki; halk gayet misafirperverdir. Köylü tahsildarlara yem vermekle iktifa etmiyerek nefis yemek de vermektedir. Şöyle, böyle yapmaktır. Doğrudur. Halkın bu cömert ve misafirperver âdatından vazgeçmesi elzem midir? Değil midir? Evvelâ bunu tetkik etmek lâzımdır. Hiç şüphe yoktur ki; iktisadiyatın neticesi olmak üzere bu; gitgide kaybolacaktır. Nitekim, memleketimizin bâzı yerlerinde misafire son derece ikram ediliyor. Maatteessüf memleketimin birçok yerlerini gördüğüm halde Eğin taraflarından geçemedim. İstanbul'da hizmetkârlıkla işgal eden o civar halkı köylerde oteller tesis etmişler, hattâ bir yolcu yoktur ki; muhtarın evine değil; filânın sarayına insin de orada karnını doyursun ve orada gecelesin. Mutlak surette geceyi otelde geçiriyor. Allah'ımdan temenni ederim ki; halkın bir nevi meziyeti adolunan bu misafirperverlik yakm bir zamanda inşaallah zail olur. Çünkü, bu gidişle. (Yok, tövbe deyiniz, sadaları) Çünkü, bu gidişle...

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Memleketin haleti ruhiyesini bilmiyorsun.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Ben memleketimin haleti ruhiyesini bildiğim için söylüyorum ki, - memlekette tahsildarlara bilhassa yem bedeli tâbiri kullanılmalıdır. Çünkü, yem bedeli tâbiri kullanıldıkça halk jandarmannın ve tahsildarın yüzüne vurarak diyecektir ki; Hükümet sana yem bedli veriyor ve ne hakla bizden yem istiyorsun? der. Efendiler istiyorum ki bütçeye köylerde, kasabalarda... (Gürültüler.) Efendiler hakkı kelâmım yoksa gü-

rültü ediniz. Hattâ istiyorum ki bütçeye, köylerde, kasabalarda gezen ve teftişatta bulunan memurlar gecede şu kadar yem parası, şu kadar yemek parası, verecek kaydı konsun. Eğer bu kayıt konacak olursa memleketin ne jandarması ve ne kaymakamı ve ne de valisi katiyen köyden parasız çıkamaz. Ve bu sayede köylü para almaya alışır ve yavaş yavaş o karnın doyuruculuk ortadan kalkar.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim bendenizin mâruzatım Harb Kazançları Komisyonu âzalarına verilecek miktara mütedair değildir. Her şahsın az - çok bir mükâfatı nakdiye ve maddiye alması lâzımdır. Bendeniz ona itiraz etmiyorum. Bendenizin mâruzatım yalnız Harb Kazançları vergilerini tetkika memur Temyiz komisyonlarının anasırı asliyeden mahrum erkândan mücerret ve muarra noksan heyetle tetkikat yaptıkları merkezindedir, iddia ediyorum ki ticaret odaları âzaları bulunmadan ittihaz edilen her nevi mukarrerat hilâfı kanundur, son tadilâtta meclisi idarede doğrudan doğruya erkân olarak Maliye Vekâleti memurini, İktisat Vekâleti memurini, ticaret odaları âzaları bulunacaktır. Yoksa Maliye Vekili Beyefendi mahakimin teşkilâtına kıyasen ve Teşkilî mahakim kanunlarına tatbikan beyanı mütalâa ettiğime zahiboldular.. Hayır efendiler.. Burada âzanın adedi mevzuubahis değildir, kanunu vaz'ederken biz düşündük ki Maliye Vekâleti memurini korken Maliyenin menafii nazarı dikkate alınacaktır. İktisat Vekâleti memurini koyarken memleketin iktisadiyatını düşünerek koymalı. Ticaret odasının âzalarını koyarken tüccarı tanıyan ve mahallî ihtiyaçları, kâr ve zararı bilen amelî adamların bulunması lâzımdır. Aded mevzuubahis değildir. Eğer aded mevzuubahsolsaydı yedi kişiden teşekkül ederdi. Maliye, İktisat, ticaret odası kayıtlarını metni kanuna derecederken her halde bunları erkândan, anasırı asliyeden addettik ve şu halde Maliye memurini bulunmadan ittihaz olunan mukarrerat hilâfı kanundur. Ama müntahap bulunur. Vazife kabul eder. Fakat gelmez başkadır. Fakat istifa etmiş yoktur.

İstifa edince rükün yok. Bir şeyin erkândan birisi noksan olursa ona fâsîd derler. (Elmütebni alelfâsidi fâsîdün) Fâsîde iptina eden şey, o da fâsîttir, mahakime katiyen

kıyas etmedim, teşkili mahakim ile ne münasebeti vardır? Hiç... Vaz'edilen fıkraya gayrimutabiktir. Binaenaleyh gayrikanuni ittihaaz olunan mukarrerata tatbikan para tahsil edilecek olursa hilâfı kanundur. Meclisi Âlinizin bunlara sebebiyet vermemesi icabeder. Buna sebebiyet vermemelidir. Encümen ise bâzı şeylere teşebbüs etmiştir. Fakat bu kanunun teşekkül eden heyete bir aylık, iki aylık, üç aylık maaş verilecekmış. Bukadar müddet içtima edeceklermiş. Gece gündüz içtima ediyorlar. Bayram tatillerine bakmadılar, içtima ettiler. İçtima etsinler para alsınlar da tahsisat hakkında asla mütalâam yoktur. Mütalâatım yalnız ittihaaz edilen mukarreratın kanuni olmasıdır. Ticaret odası âzaları niçin istifa ediyor? Biri isifa etti, diğeri de etti. Neden? Bunda mühim bir sebep var, bunu ıslah etmek bir meseledir. Maahaza derdesti müzakere olan Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatası ile alâkadardır. Encümen onun da müzakeresini istiyor. Bendeniz bu cihete de taraftar olurum. Fakat tevhür etmemelidir. Onun için paralar tahsil edilir. Fakat sonra yarından itibaren tahsil edemezsiniz. Çünkü aldığımız paraları yarından sonra iade edemezsiniz, vermeyen ondan kurtulmuş olur. Pek çok emsali de vardır böyle şeylerin. Bir an evvel mazbatayı müzakere edelim. Encümenin mazbatasını müzakere edecek olursak yanlış yola gitmiş olmayız ve yanlış cereyanlara meydan vermeziz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Kanunun tadili mevzuubahsol-saydı Hoca Efendi Hazretlerinin kanuni ilmi olan mütalâaları vârid olurdu. Bendeniz burada mevudolan ve tatbik edilen kanunun madde-sini tamamen okudum. Sarahati kanuniye karşısında delâlete, tefsire ihtiyaç yoktur. Bunun için tatbikat doğrudur. Fakat kanunun esasında sakatlık vardır. Muhtacı tadildir. Bunu bendeniz daha iki ay evvel arz ettim.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Son tadili okuyunuz rica ederim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Son tadili okudum ki, birinci fıkradır. Öyle bir kanun muhtacı tefsirdir diye tefsiri müzakere edersek belki zatîlilerinin buyurduğu şekilde tefsir olunabilir. Fakat sarahati katîye karşısında komisyon üç şubeye ayrılacak. Her şubenin kararı katîdir. Diğer

fıkaratı hakkındaki maddeyi bidayetinden nihayetine kadar okudum. Bu sarahat karşısında yapılan muamelenin gayrikanuni olduğunu söylemek bendenizce doğru değildir. (Gürültüler) Müsaade buyurun efendiler, bendeniz gayet açık söylüyorum. Ticaret odasından gelen âzalar istifa ediyorlar. Esbab vardır diyorlar. Ben açıkça arz ediyorum. Harb Kazançları Vergisi kime tahmil edildi? Harb Kazançları Vergisi tatbikatında Bidayet komisyonlarında hata olmuşsa hata heyeti müntahabeden gönderilen âzalarıdır. Çünkü orada bir malmemuru vardır. Birisi ticaret odasından, birisi de meclisi idare âzasından olmak üzere iki âza daha vardır. Bunların bidayeten yaptıkları hataları Temyiz komisyonunda intacettirmemek için böyle mükerreren istifalar vâkı oluyor. Hattâ dünkü münakaşa neticesinde bu sabah da diğer bir istifa karşısında kaldım. Eğer Temyiz Komisyonu ifayı vazife etsin, Harbi Umumide ekmeğin okkası seksen kuruşa satıldığı zamanlarda vesika ticaretiyle milletin kanından, canından, malından, mukaddesatından para kazananlardan bugün aldığımız cüzîyat kabîlinden bir şeyi almayın! dersiniz bendeniz de hiç almam. Kanunu siz yaptınız. Tatbikatını bendenize verdiniz. Ben de kanunun sarahati katisine göre hareket ediyorum. Söylenen sözleri tefsir, tadil telâkkisinde bulunamam. Tadil etmek icabederse daha evvel arz ettim. Tadil ederseniz. Cemil Bey tahsildarların ticaret yaptıklarından, filândan bahsettiler. Fakat bir madde beyan etmedi ki, filân şöyle bir ticaret yaptı diye zikretmediler. Bendeniz ona birşey diyemem. Yasin Beyefendi «İstifa eden tahsildarların yerine sinni mükellefiyette bulunanlardan alırsanız seve seve gelirler ve onlar ifayı vazife ederler.» buyurdular.

Fakat efendiler! Seferberlik ilân edildiği zamanda eğer tahsildar sinni mükellefiyet dâhilinde ise tecil edildi. Değilse zaten asker değildir. Seferberlik ilân edilip askere dâvet vâkı olduktan sonra bugün Müdafai Milliyece askere dâvetten sonra velev müstesna, velev müeccel bir memuriyete tâyin edilen bir şahsı iade suretiyle devaire verir mi ve verse doğru mudur? Pek tabii doğru değildir. Sonra «Âşar kâtiplerine lüzum yoktur, Müdafai Milliyeden yazıcı neferleri alınsın» buyurdular. Mükellefi-

yeti Nakliye, Müecceliyeti Askeriye vergileri ve daha birçok kanunlar kabul ettiniz. Bunların tatbikatı ki, kaydı yok, aslı yok. Şimdiye kadar teşkilâtı mevcut değil. Rica ederim, bir dakika için düşünelim. Bendeniz geldim Heyeti Celilenizden bir memur istedim mi? Ve ben tahsisata zammedin dedim mi? Mevcut teşkilâtle, mevcut memurlarla ve ne kadar yazıcı almak mümkün olursa o kadarla, yani imkânı maddî ne ise onu ifa etmek suretiyle yeniden vaz'ettiğiniz vergilerin tahakkuk ve cibayet muamelesini dahi temin ettim. Zannedirim ki, tasarrufa bundan ziyade riayete imkân yoktur. Her hangi bir masrafın lüzumu katisi tahakkuk etmedikçe ve bu masrafın kasredilmesi mümkün olmadıkça varidatı Devletin münkesir olacağı kanaati kâmile bana gelmedikçe sizden masraf istemem. İstemediğime de bütçe elinizde büyük bir delildir.

Kadro buyurdunuz, gerek merkezde, gerek mülhakatta mukayyidîne varıncaya kadar size en ufak teferruatını gösterir size bir kadro takdim ettim. Tasarruf arzu ettiniz, 6,5 milyon lira bütçeyi yeni vergiler ve yeni kanunlara rağmen dört buçuk milyon lira ile Heyeti Celilenize getirdim. Ve bunun iki milyon iki yüz bin lirası da Devletin müşterek masrafıdır ki, Maliye Vekâleti ile alâkadar değildir. O da idarei hususiyeye tahsisatı mesture ve saire paradır. Şuna kanaat buyurun, her hangi bir masrafın kasrında varidatı Devletin müteessir olacağı kanaati kâmile bendenize gelmezse size beş para masraf teklif etmem. Âşar gibi yirmi milyon liralık bir varidat için masraf olarak encümenle beraber tetkik ederek elli bin lira teklif etmiştik. Her nasılsa encümen onu kasretmiş. Otuz bin liraya indirmiş. Yirmi bin lirayı fiade buyurun, bu lâzımdır. Bunu veriniz ve çok arzu ederim ki, bu meblâğ tamamen sarf edilmiş olmasın. Fakat beş bin lira için, on bin lira için üç - beş gün sonra tahsisatı munzamı ile karşınıza gelirim zannedirim ki, doğru bir şey yapmış olmam. Harb kazançlarına âidolan mesele kanun meselesidir. Kanuna bir şekli mevhum verirseniz mesele o zaman başkalaşır, yoksa bu mesele başka bir meseledir. O kanun meselesidir.

HASİB B. (Maras) — Kanun mu var?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Efendim kanunu da var, talimatı da vardır. Onu da izah ettim.

HASİB B. (Maras) — Talimatı siz mi yaptınız? İstanbul mu yaptı?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — İstanbul yaptı ve kanun mevcuttu. Kararname halinde intişar etti. İradeye iktiran etti.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Efendim Ferid Bey zamanında yarım saatlik bir müzakere ile ve bir madde ile toptan kabul ettiğimiz Harb Kazançları Kararnamesi yahut Kanunu, zannedirim ki, pişmeden meydana atılmış bir ucube oldu. (Elaceletü mineşşeytan) derler. Bu işin içine de şeytan girdi. Bu kanunun kabul ettiğimiz zamandan beri aleyhinde birçok sözler söylendi. Fakat lehinde söylenen sözler aleyhinde söylenen sözlere nispeten yüzde bir kalır. Demek ki ortada bir fesat var. Bu fesadı ıslah etmek zaruridir ve lâzımdır. Harb Kazançları Kararnamesi yahut Kanununu - hukukçular halletsin - bendeniz kanun diyemem. (Kararname sesleri) Toptan kabul edilen bir şey zannedirim ki, kanun olamaz. Kanun zannedirim ki, düşünce, muhakeme, müzakere neticesinde kabul edilir. Şimdi Maliye Vekili Muhteremi Hasan Fehmi Beyefendinin temas ettikleri heyete intikal ediyorum. Hasan Fehmi Beyefendinin okudukları yirmi yedinci maddenin pek sarıh, pek vazih olmasına nazaran heyet ticaret odası âzasının, iktisat âzasının ve Maliye âzasının heyeti mecmuası ile bir kül halinde... Teşekkül ederse meşru bir heyettir. Sarahat bunu gösteriyor. Heyet bir küldür. Bu kül bozulursa, bu kül tarümar olursa bu küllün kanunan taayyün eden, tasrih edilen bir rüknü istifa ederse, zannedirim, ki bu heyet gayrimişru bir heyet olur ve bunların ittihaz ettiği mukarrerat da gayrikanuni olur. Hasan Beyefendi ekseriyetten bahsettiler. Elbette ittihaz olunacak mukarrerat ekseriyetle ittihaz olunur. Fakat ekseriyetin mânası, ticaret âzası veyahut iktisat âzası istifa ettikten sonra kalan ekseriyet denirse bu hata olur. Heyeti Umumiyenin müzakeresi esnasında tebellür eden, taayyün eden fikirlere nazarandır ki, ekseriyet aramak lâzımdır. Yoksa külliyeti itibariyle o külliyete ârız olan bir külliyetten başka bir tarzda ekseriyet vardır denilirse bu hata olur. Sonra, Hasan Beyefendi istifa eden âza hakkında «Evelce bir hata ettiler. Bu hataları meydana çıktı. Bu hatadan sıkıldılar. İstifade ettiler.» buyurdular.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Hayır, ben böyle demedim.

HASAN BASRİ B. (Devamla) — Yahut ben böyle anladım. İstifa eden âzaya fazlaca öyle hislerine mağlubolarak hücum ettiler. Efendiler! Bu haleti ruhiye ispat ediyor ki ifrat ve tefritten tevakkü ile itidal noktasını bulabilmek için her halde iktisat âzasının da, ticaret âzasının da bulunması şarttır, lâzımdır, zaruridir. Eğer o istifa eden âza heyete gelmezse, gerek kendileri, gerek diğerleri heyete iltihak etmez de heyet onlarsız karar verecek olursa asabiyetlerle, ifratlarla karar verilir ki bu da memlekete muzır olur. Sonra, «Milletin kanından, hayatından para kazananlardan bir şey almayın! dersiniz o başka» buyurdular. Eğer meydanda milletin kanını emmiş, milletin hayatından para kazanmış böyle kimseler varsa bunlardan para alalım ve almak zaruridir. Fakat Hasan Beyefendinin istinadettiği maddeyle bu para almaz ve ben memlekette, bu fakir memlekette serveti umumiyesi malûm olan memlekette fukaranın kanını emmiş, para kazanmış bir sınıf tasavvur etmiyorum. (Pek çok sadaları) Eğer bu sınıf varsa ve bu sınıf vardır diye biz söylersek zannederim ki daha münasib olur. Fakat bir Hükümet adamının bunu söylemesi doğru değildir. (O da mebus sadaları) Sonra, «Kanunun tadili lâzımsa tadil yaparsınız.» buyurdular. Efendiler! Mukaddemede arz ettim. Tadil mi lâzım, yoksa bu kanunu birinci maddeden başlayarak yeniden müzakere mi lâzımdır? Her ne ise bir lüzum var, çünkü öteden beri Harb Kazançları Kararnamesi Medliste en müzmin bir mesele haline gelmiştir. Her halde ne yapmak lâzımgelirse bunu yapalım. Mazbata zamanına talik edelim, buyurdular. Ben elimdeki bütçede bir madde varken ve bu madde doğrudan doğruya Harb Kazançları masarifine taallük ederken mazbatayı zannederim ki beklemekte mâzurum. Ve bu meseleye Meclisi Âli vaziyet etmiş, müzakere etmiştir. Ve mesele yalnız bir netice meselesi haline gelmiştir. Eğer ayrıca bir de mazbata zamanını bekleyip yeniden başlayacak olursak o vakit saatlerce müzakere ihtiyacı karşısında kalacağız ki bu doğru değildir. Mademki işe vaziyet edilmiştir. Bu mazbatayı şimdi okuruz. Eğer bu mazbata derde deva olacaksa kabul ederiz. Olmıyacaksa yeniden Muvazenei Maliye Encümeni başka bir mazbata ile karşımıza gelir. Bu bitti. Sonra aynı bir fasıldan Tunahı Hilmî Beyin bir sözü vardı, bende-

niz yalnız bir noktasını hatırlıyorum. «Köylerde misafirperverliği kaldırmalıyız.» dediler. Türkün ruhu efendiler, Türkün ruhu misafirperverliği kaldıralım demekle misafirperverliği kovacak bir ruh değildir. Her hangi bir memur, her hangi bir jandarma, her hangi bir nazır, her hangi bir vali köylüye yemek parası teklif etmiş ise köylü o valiye, o memura sövmüştür. Ve söver, para almaz. İmkânı yoktur. Eğer hakikaten yem parası vermiyelim dersiniz ve bunu tahsildarların maaşı az olduğundan dolayı kabul ediyorsanız böyle dolambaçlı yollardan gitmektense doğrudan doğruya tahsildarların maaşlarına zammetmek daha iyidir ve daha açık bir hareket olur. Bunun için bendeniz yem bedelinin Mazhar Müfid Beyin teklifleri veçhile maaşa zam halinde kabulünü teklif ediyorum.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında üç takrir var.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Bu faslın reye vaz'ı ile diğer fasla geçilmesini teklif ederiz.

Yozgad

Mardin

Ahmed

Necib

Riyaseti Celileye

65 nci faslın müzakeresi kâfidir, diğer fasla geçilmesini teklif eylerim.

Tokad

Rifat

Riyaseti Celileye

Müzakerenin kifayetiyle takrirlerin reye vaz'ını teklif eylerim.

17 Ağustos 1338

Karahisarı Sahib

Nebil

REİS — Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın, 65 nci faslın müzakeresi kâfi görülmüştür. Şimdi tadil teklifleri okunacak.

Riyaseti Celileye

65 nci faslın ikinci maddesine yirmi bin liranın ilâvesiyle elli bin liraya iblâgını teklif eylerim.

Maliye Vekili

Hasan Fehmi

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüştane) — Efendim bidayeten zaten elli bin lira

olarak teklif edilmisti. Encümen yirmi bin lirasını tenzil etmiş ve Heyeti Celileye geldi, bu defa encümene iade edildi, encümen reisi beyin izahatına göre 20 bin liranın ilâvesine encümen de muvafakat buyurdular, kabul ettiler. Her halde bu otuz bin lira âşar için kâfi değildir, yirmi bin liranın ilâvesi lâzımdır.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Ademikabulü hakkında teklifim var, okunsun.

REİS — Basri Bey şimdi kürsüdeki ifadesini tahriren teklif ediyorlar.

Riyaseti Celileye

Yem bedelinin bilâzammiyet tahsildarlar masafatına ilâvesini teklif eylerim.

Karesi
Hasan Basri

REİS — Bunu reye koyacağım.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Şimdi okunan tahrir faslın ikinci maddesine aittir. Halbuki fasıl on bir maddedir. Faslın her maddesine ait tadilat sıra ile reye vaz'edilirse intizam da muhafaza edilir.

REİS — Efendim 65 nei faslın birinci maddesine ait Cemil Beyin tahriri okunacak.

Riyaseti Celileye

65 nei faslın birinci maddesindeki 50 000 lira cibayeti ağnam masarifi eğer yalnız Maliye tahsildarlarına verilen ikramiyeden ibaretse aynen ipkası, değilse Muvazenei Maliye Encümenince tadiliyle faslın ona göre tashihî zımnında tekrar encümene iadesini teklif eylerim.

Kütahya
Cemil

REİS — Efendim rica ederim, tahrir okundu. Mademki madde madde reye koyuyoruz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Efendim tahrir hakkında arz edeyim. Memurını Maliyeye ağnam faslından ikramiye verilmiyor. Yalnız tahsildarlara birer aylık maaş nispetinde verilen ikramiye ile bir de gönderilen ağnam tadat memurlarıyla koleli masarifi ve ücretlerinden ibarettir. İcabi halinde her hangi mahalle müfettiş gönderilir, teftiş için.

CEMİL B. (Kütahya) — Bendeniz de zaten öyle diyorum. Eğer tahsildarlara verileden ibaretse vazgeçtim. Tahriri geri alıyorum.

REİS — Cemil Bey tahririni geri aldı. Birin-

ci maddenin müzakeresini kâfi görüp ikinci maddeye geçilmesini kabul edenler...

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Efendim fasıl reye konur, madde reye konmaz.

REİS — İkinci madde hakkında Nebil Efendinin tahriri var, okunacak :

Riyaseti Celileye

65 nei faslın ikinci maddesine mevzu âşar masarifi olan otuz bin liranın kifayetiyle talebolunan fazla yirmi bin liranın ademikabulünün reye vaz'ını teklif ederim.

17 Ağustos 1338

Karahisarı Sahib
Nebil

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Efendim bendeniz yirmi bin liranın lüzum ve ihtiyaca mebni zammını teklif ettim. Ortada müspet bir teklif varken menfi teklif reye vaz'olunur mu? Bu zammolursa o vakit maksat hâsıl olur.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Çünkü encümen buraya kabul ederek gelmiştir, bu bir nevi kabuldür ki, Heyeti Umumiye bunun ademikabulü halinde...

REİS — Efendim rica ederim, müsaade buyurun; encümen bunu kabul ediyor mu?

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim encümen fikrini arz etti.

REİS — Kabul ediyor mu?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Kabul ediyor efendim.

REİS — Karahisarı Sahib Mebusu Nebil Efendinin bu teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Maliye Vekilinin yirmi bin lira teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Ekseriyet yoktur. Aksini iddia ediyorum.

REİS — Efendim rica ederim, gürültünün mânası yoktur. Meclisin mevcudu malûm. Mevcudu nazarı itibara aldığımızda Maliye Vekilinin teklifinin kabulünde ekseriyet vardır.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Böyle 35 kişi ile Maliye bütçesi müzakere edilirse millet bize lânet okur. Zapta geçsin.

REİS — Karar reye konuyor. Fasıl reye konuyor, rica ederim dinlemeyecekseniz müzakereyi tatil edelim. (Devam sadaları)

Maraş Mebusu Hasib Beyin tavrı okunacak, dinliyelim.

Riyaseti Celileye

Harb Kazançları Vergisi Komisyonu masarifi komisyonun müteakidini memurinden teşekkül ettiği takdirde âzası emri kanun ahkâmından iken memurini muvazzafadan teşekkül eden komisyon reis ve âzalarına tahsisat verilmekte ve şu suretle müevvel sarfiyat vukuu anlaşılmağa olduğundan sarfiyatı vâkıamın istirdadı ve badena da ahkâmı kanuniye dairesinde muamele ifasının tensibini teklif ederim.

Maraş
Hasib

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Maliye Vekili izahat versin. Bu mesele hakkında (Hayır sadaları)

REİS — Efendim şu tavrı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir efendim.

Efendim onuncu maddeye ait tavrılar okunacak, dinliyelim.

Riyaseti Celileye

65 nei fasıl onuncu maddesindeki süvari tahsildarlarına verilecek yem bedelinin tayyını teklif ederim.

Malatya
Reşid

Riyaseti Celileye

Altmış beşinci fasıl onuncu maddesinde muharrer (37 500) lira süvari tahsildarları yem bedelinin tayyını teklif ederim.

Kütahya
Cemil

Riyaseti Celileye

65 nei fasıl 10 neu maddesinin süvari tahsildarları yem bedelinin tayyını teklif ederim.

Malatya
Feyzi

Riyaseti Celileye

Maliye bütçesinin altmış beşinci fasıl onuncu maddesindeki süvari tahsildarlarının yem bedeli olan (37 500) liranın tayyını teklif ederim.

17 Ağustos 1338

Adana
Zamir

Riyaseti Celileye

Maliye bütçesinin 65 nei fasılını 10 neu maddesine mevzu süvari tahsildarları yem bedeli olarak vaz'edilmiş olan otuz yedi bin beş yüz liranın tayyını reye vaz'ini teklif ederim.

17 Ağustos 1338

Karahisarı Sahib
Nebil

REİS — Beyefendiler müsaade buyurun. Altmış beşinci fasıl onuncu maddesinde tahsildar süvarilerin maasına yem bedeli olarak zammolunan otuz yedi bin beş yüz liranın tayyını beş arkadaş teklif ediyor. Tavrıların hepsi de bir meal dedir. Bunun tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ekseriyet var, yok sadaları)

REİS — Efendim anlaşılmaadı. Tayyını kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar. Kabul olmaadı.

Riyaseti Celileye

Harb Kazançları hakkındaki mazbatanın şimdi okunmasını teklif ederiz.

Karesi
Abdülğafur

Karesi
Basri

REİS — Şu tavrı kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul olunmamıştır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Fasıl yekûnu, (172 500) lira oluyor Reis Bey.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey Harb Kazançları hakkındaki tavrı okundu ama, fasıl reye konmadı. Şu tavrı bir daha okunsun.

(Tavrı tekrar okundu.)

REİS — Efendim, şu teklifi kabû edenler lütfen el kaldırsın.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Tabiidir efendim, zaten fasıl budur.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Meclis istemiyor.

REİS — Efendim, ortada bir mazbata var. Harb Kazançlarına aittir. Ve bu fasıl da Harb Kazançlarına ait bir meseledir, Basri Bey ve Abdülğafur Efendi şimdi bu mazbatanın okunup harledilmesini istiyorlar. Tavrınızı izah ediniz efendim.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Efendim, Harb Kazançları Kararnamesinin bazı mevaddının tadili hakkında Maliye Vekâletinden bir

sual takririm vardı. Maliye Vekâletinden gelen cevap; tarafımdan vâkı olan teklif ve rica üzerine Muvazenei Maliye Encümenine gönderilmiştir. Encümenden de mazbata tanzim edildi. Ve Heyeti Umumiyyeye sev'k olunarak ruznamei müzakerata ithal edildi. Şimdi bu 65 nei faslın müzakeresi münasebetiyle bu mazbatanın okunmasını Muvazenei Maliye Encümeni Reisi Ali Cenani Bey teklif ettikleri gibi bendeniz de sahibi takrir olmak itibariyle Basri Beyle müştereken teklif ediyorum. Heyeti Celilece müspet veya menfi bir karar verilsin ve mesele intacedilsin.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim burada mevzuubahsolan şey, Harb Kazançları Vergisi masarifi olarak bu komisyon âzalarına verilecek paraya dairdir. Halbuki o mazbata kanununun tadil veya tefsirine mütaalliktir. Esasen Harb Kazançları Kanununun heyeti umumiyesinin mevzuubahsolduğu zaman nazarı dikkate alınması lâzım olan bir mazbatadan burada bahse mahal olmadığına kaaniim.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Masrafa talûku vardır bir, bir de malûmuâlileri olduğu üzere sual ve istizah takrirleri bütçe müzakeresinde okunur. O da benim sual takririmdir. Sual takririm encümene gitmiş, gelmiş, Binaenaleyh mazbata okunur. Heyeti Celilenin müspet veyahut menfi kararına iktiran eder.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Encümen bu hususta ne diyor?

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Eğer bugün bu müzakere olunmazsa bir kısım halk yevmiye mutazarrır olmaktadır. Çünkü ashabı müraعاتin müraعاتleri reddolunursa, istidaları nazarı itibara alınmazsa komisyon onlara yüzde on ceza tahmil ediyor. Onu da tahsil edeceğimiz diye uğraşıyorlar. Bunun mazarratı müthiştir. Binaenaleyh; mazbatanın bir an evvel çıkması lâzımdır.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Nebil Efendinin söylemiş olduğu söze bendeniz de iştirak ediyorum. Biz bir taraftan bütçe tanzim etmekteyiz, bir taraftan da bu zamlarla yine bu muhterem ahaliye vergi tarh etmekteyiz. Eğer böyle bir mazbata varsa, bir teklif varsa bütçeyle bunu müzakere etmekten niçin çekiniyoruz? Maliye Encümeni de bu mazbatanın okunmasını kabul etmiş. Sonra Abdülgafur Efendinin sual takririne Maliye Vekâletinden gelen cevap Meclisi

Âlice encümene gitsin ve gelsin, müzakere edelim denmiş. Şimdi encümenden gelen bir mazbataya nazaran sail ile mesul arasında bu mesele halledilmesinde ne beis vardır? Rica ederim halkın hukukunu, Hükümetin hukukunu hepsini müsavi tutan bu Meclis her halde bugün bunu müzakere etmelidir.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Rica ederim efendim usulü müzakere hakkında söyleyeceğim.

Efendim şimdi mevzuubahsolan mesele bütçeyi tevkif edecek olan mesele değildir. Müfid Efendi Hazretleri halkın hukukunu ileri sürerek bir varidat meselesini ortaya attılar. Sorarım Efendi Hazretlerine varidat meselesinde halkın hukuku namına âşar, daha birçok varidat mevzuubahsolarken bunun en müthişi...

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Sırası geldiğinde onun söylenilmiyeceğini nereden öğrendiniz?

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Devamla) — Şimdi fasla mâni olmıyan bir mesele müstehire ile tutulmıyan bir mesele reye konur. Ve mevzuubahsolan meselenin müzakeresine geçilebilir ve o usule de riayet edilmiş olur.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Efendim mesele müstehireden bahsediyorlar, eğer Harb Kazançları Vergisini bu mazbata üzerine Meclisi Âli kaldırıyor, bu kanunla kabul ettiğimiz mesele; neden mesele müstehire imiş?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim deminden arz etmiştim. Bütçedeki müzakerenin intizamı bozuluyor. Bendeniz istiyorum bu madde çıksın. Beş dakikada çıkar, aynı meseleyi akabinde başlar, hallederiz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Mademki bu başlanmıştır, bunu intacetmek lâzımdır. Niçin müzakere ediyoruz?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Uzun müzakeratı muciboluyor.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Uzun olsun, gece de müzakereye devam ederiz.

REİS — Şimdi efendim mesele tenevvür etmiştir.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Muvazenei Maliye Encümeni Reisi en salâhiyyetar olmak itibariyle demin mazbatanın okunmasını söylemişlerdi. Neden şimdi rücu ediyorlar?

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Bütçeden sonra.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Rücüu anlamıyorum, zaten bendenizin bu teklifim sizin cesaret vermenizden münbaistir.

REİS — Efendim mesele tenevvür etmiş, ortada bir takrir ve bir mazbata var. Şimdi bu münasebetle müzakere olunmasını teklif ediyorlar. Mazbatanın şimdi bu münasebetle müzakere olunmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın, ekseriyetle kabul edilmştir.

2. *Ankara Mebusu Âtîf ve Balakesir Mebusu Abdülgafur efendilerin, Harb Kazançları Vergisi Komisyonunun mukarreratına ve ayrıca mahalinde bir komisyon teşkiline dair suali münasebetiyle Maliye Vekili Hasan Fehmi Beyin, Harb Kazançları Kanununun sureti tatbikine mütaallik cevabi tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını, Amasya Mebusu Ömer Lûtfi Beyle rüfekasının, Harb Kazançları itiraznamelerinin neticei tetkikine kadar verginin tehiri tahsili hakkındaki kanun teklifi (2/490), Karahisarı Sahib. Mebusu İsmail Şükri Efendinin, Harb Kazançları Vergisi Kanununun 52 nci maddesinin tadiline dair kanun teklifi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatasını (2/494)*

REİS — Efendim mazbata okunuyor, dinliyelim.

Riyaseti Celileye

Meclisi Âlice bilâtetkik tatbiki kabul edilen Harb Kazançları Vergisi Kararnamesinin mükellefine cidden mucibi gadrolan bâzı mevaddı gayrikabili tahammül bir vergi tahmil ve itiraz komisyonlarının kararları da şiddeti tezyidetmekte olmakla hususatı âtiyenin Maliye Vekâletinden sualini arz ve teklif ederiz.

1. Kendilerine Harb Kazançları Vergisi tarh edilen zevat tarafından mahalleri en büyük mülkiye memurluğuna verilen istidaların kararnamei mezkûrun maddei mahsusası mucibince (mahallî en büyük Maliye memurluğuna) itası lâzımdır, diye İtiraz Komisyonunca reddedilmesi.

2. İtiraz reddinin Hükümeti işgal addiyle yüzde on cezanın vergiye zammı.

3. Bidayeten beyanname vermediklerinden dolayı vergii asliye bir misli cezanın zammı.

Şu üç madde hakikaten gayrikabili tahammül ve mugayyiri hak ve âdil olmakla tadili.

4. İtiraz komisyonları itirazatında tereddüttikleri takdirde tetkiklerinin Maliye müfettiş-

liğine havalesine dair olan maddenin mahallî ticaret odalarına - oda olmıyan yerlerde - meclisi belediyeye havalesinin münasibolup olmıyacağı.

5. İtiraz komisyonlarının ancak merkezden tetkiki ahvali iktisadiyei mahalliyeye mezkûr komisyon heyetinin ademivukıfları dolayısıyla isabet olamıyacağından mahallerinde komisyon teşkilinin muvafık olup olmıyacağı.

Ankara

Karesi

Âtîf

Abdülğafur

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Meclisi Âlice tatbiki kabul buyurulmuş olan Harb Kazançları Vergisine ait Kararnameiün bâzı mevaddı mükellefin hakkında mucibi gadrolduğundan bahsile hususatı âtiyeye cevap itası Ankara Mebusu Âtîf ve Karesi Mebusu Abdülgafur Beyefendiler tarafından bittakdim sureti 25 . VI . 1338 tarih ve 907/2612 numaralı tezkere Celilei Riyasetpenahileriyle mürsel sual takririnde bildirilmekle bu bapta cereyan eden muamele ve işbu muamelenin kararnamede mabihilistinadı olan mevad berveçhi âti arz olunur :

1. Mükellefin tarafından mahalleri en büyük mülkiye memurluğuna verilen itiraznameler henüz Merkez Komisyonunca reddedilmemiştir. Ancak, mezkûr itiraznamelerin mahalinde, (En büyük mal memuru: a) verilmesi lâzimededen iken (En büyük mülkiye memuruna itası) kararnamenin yirmi altıncı maddesindeki sarahate muhalif görölmesinc ve şu kadar ki, İdarei Umumiyei Vilâyat Kanunu mucibince en büyük mülkiye memuru vekillerin mümessilleri olmakla beraber halk bu gibi müstediyatı öteden beri mülkiye memuruna ita ve dairei mütaallikasına havale ettirmekte oldukları cihetle teamüle tebaiyetle makamın gayriya verilmiş olan mezkûr müstediyatın müddeti kanuniye zarfında mal memuruna havale ve tevdi edilmiş olmak şartıyla kabulü muvafıkı mâdelet olacağına ve meselenin tefsiri kanuniye taallûku hasebiyle zatı mesele hakkında encümeni mahsusunca karar ittihazı lâzımgelceğine dair Merkez Komisyonunca ittihaz olunan karar Vekâleti âcizice de bittensip keyfiyet 12 Haziran 1338 tarihli tezkere ile Makamı Celili Riyasetpenahilerinden istizan edilmiştir

2. Tetkik ve tezekkür olunan itiraznamelerden Merkez Komisyonunca reddi takarrür

edenlere zammedilen yüzde on ceza müterizin Hükümeti işgalinden münbâis olmayıp mahalli Tarh Komisyonlarınca matruh verginin bir kısmına veya esasına itiraz edilmesinden mütevellittir. Hükümetleri milletler vücuda getirdiği için zati ve umumi muamelâtiyle efradı millet her vakit Hükümeti işgal edebilir.

Mevzuubahis yüzde onun, vergiye cezaen zammı şu sebeptendir. Harb Kazançları Kararnamesinin yirmi sekizinci maddesinde verginin miktarı hakkında mükellef tarafından itiraz vukuunda yalnız tenzili talebolunan miktar tahsili Merkez Komisyonunun kararına talikan tehir olunur ve Merkez Komisyonunca kabul olunan tenzilât, mükellefin iddia eylediği tenzilâtın nisfından dun olduğu takdirde farkının, yani fazla talebedilmiş olan tenzilâtın yüzde onu cezaen vergiye başkaca zammolunur. Mükellefiyetin esasına itiraz verginin miktarına itiraz gibidir, diye Merkez Komisyonuna salâhiyet verilmesindedir. Vâzı kanunun ceza zammındaki kasdı hasbelitiraz verginin tehiri tahsilinden münbâis ve eyyamı mütaahhireye mâtuf bulunduğu şüphesizdir. Nitekim, bu esas diğer bâzı tekâlif hakkında da kabul olunmuştur. (Maahaza bu cezanın affı muvafıkı maslahat olacağına vekâlet kail ise de takdir Heyeti Celilelerine aittir.)

3. Her mahalde harb esnasında fevkalâde temettü temin ettiği veya para nakleylediği tevâtür derecesinde şâyi olan kimselerden komisyonlar derecei temettülerini mübeyyin bir beyanname talebetmeye salâhiyettar olup bu suretle talebolunan beyannameyi vermeyenler veya hilâfı hakikat beyanatta buınanlar hakkında Tarh Komisyonunca tahkikatı lâzime iera olunarak tahakkuk ettirilecek vergi bir misli ceza ile tahsil olunacağı kararnamenin on yedinci ve mükellefin beyannamesine göre tahakkuk etmesi lâzımgelen vergi komisyonca tebeyyün ettirilen miktardan % 10 veya daha ziyade noksansa farkı bir misli ceza ile tahakkuka zammedileceği yirmi birinci ve beyanname itasıyle mükellef olanlar müddeti muayyene zarfında beyannamelerini vermedikleri takdirde badelihtar on beş gün sonra komisyonca re'sen takdir olunan vergiye nisfı kadar da ceza zammolunacağı yirmi ikinci maddeleri icabındandır. Mevaddı mezkûrenin mükellefin hakkında

ademitatbıkı ancak, bir maddeî kanuniye ile mümkün olabilir.

4. Merkez Komisyonunca muhtacı tetkik görülecek mevad ve hesabatın Maliye müfettişleri tarafından tetkikini Maliye Vekâletinden talebe kanunen salâhiyettar buldukları gibi Maliye müfettişlerinin de hususu mezkûru tetkika iktidarları kâfi bulunduğu ve esasen kararname bu gibi hususattaki hakkı tetkiki Maliye müfettişlerine verdiği cihetle işbu tetkik mesailinin belediye veya ticaret odalarına terkine imkânı kanuni yoktur.

5. Tarh komisyonlarının mahallince belediye ve ticaret odalarından müntahap âzalarından müteşekkil olmasına nazaran bunların tarh muamelâtının kararnamenin yirmi yedinci maddesi mucibince tetkikatı temyiziyeyi Maliye Vekâletinde teşekkül eden komisyonca temyizen tetkikindeki isabeti kanuniye müsellemler bulunduğu ve Temettü Vergisi hakkındaki tetkikatı temyiziye dahi kendine has kanun mucibince bu esas dairelerinde cereyan etmekte bulunduğu cihetle tetkikatı intihaiyenin merkezce ifası vekâleti âcizice muvafıkı nefsülemr görülmekte olduğunun arzıyle takdim kılını olbapta. 28 Haziran 1338

Maliye Vekili
Hasan Fehmi

5/947 Aded : 167

Muvazeneî Maliye Encümeni mazbatası

Harb Kazançları Kanununun sureti tatbıkına dair Karesi Mebusu Abdülgafur Efendi Hazretleri tarafından verilen sual takririne Maliye Vekâleti celilesinden mevрут 28 Haziran 1338 tarihli cevapnamede kanunun ahkâmı iera buyurulduğu dermeyan olunmuş ve bu bapta tetkikatı lâzimenin icrasıyle neticenin Heyeti Umumiyyeye arzı için evrak 6 Temmuz 1338 tarihinde encümenimize havale buyurulmuştu. Encümenin 15 Temmuz 1338 tarihli içtimasında keyfiyet tezekkür edildi. Harb Kazançları Kararnamesi hukuku esasıyeye muhalif olarak neşredilmiş bir kararnamedir. Mecalisi teşriyyesi mevcut hükümeti meşrutanın hiçbirinde kuvvei icraiyyeye vergi vazı ve tarhına dair kararname neşri salâhiyeti verilmemiştir. 1328 senesinde Meclisi mebusanın feshinden sonra Balkan Harbi zuhur etmiş ve masarifi harbiyyeyi kapatmak için varidatın tezyidine ihtiyaç hâsıl olmuştur! O sırada yapılacak şey derhal milletvekillerini intihap

için tebligatta bulunmaktan ve intihap neticesinde içtima edecek Meclisi Mebusana tezyidi varidata ait levayihî arz etmekten ibaret olmak icabederken o zamanki Hükümet hukuk ve salâhiyetini tecavüz ederek birtakım kararnamelerle vergiler ihdas eylemişti.

1330 senesinde içtima eden Meclisi Mebusanın Hükümetin tekâlif ihdas ve tezyit ve tebdili hakkında kararnameler neşrine salâhiyettar olmadığı hakkında uzun münakaşat cereyan etmiş ve badema bu kabîl kararname neşredilmeyeceği Hükümetçe vadolunmuş ve neşredilen kararnamelerin tetkikatına mübaşeret edilmişti. 1330 senesinden 1335 senesine kadar Hükümet salâhiyetini tecavüzden daima içtinabeylemişse de 14 Kânunuevvel 1335 tarihinde yine hududu salâhiyetini tecavüze bir girizgâh bularak Harb Kazançları Vergisi Kararnamesini Meclisi Mebusanın içtimandan birkaç gün evvel neşreylemiştir. Meclisi Mebusanın küşadı üzerine işbu Kararnamenin kabiliyeti tatbikiyesi olup olmadığı Muvazenei Maliye Encümeninde münakaşa edilerek Hükümetin salâhiyeti fevkinde olarak neşrettiği kararnamenin ancak bir lâyiha mahiyetini haiz olabileceği, binaenaleyh; Meclisi Mebusanea tetkik ve tasdik edilmedikçe tatbik edilemeyeceği kararlaştırılmış, 29 Şubat 1335 tarihiyle neşrolunan 1336 senesi Mart ve Nisan ayları muvakkat Bütçe Kanununun üçüncü maddesi de Harb Kazançları Vergisi Kararnamesi Meclisi Mebusanea tetkik ve tasdik edilmedikçe tatbik edilmemesini âmir bulunmuştur. 25 Teşrinievvel 1336 tarihinde Harb Kazançları Vergisi Kanununun tatbik ve verginin tahsili hakkında Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği kanunla marrülbeyan Harb Kazançları Vergisi Kararnamesi bilâtetkik tasdik edilmiş oldu. Mamafih mezkûr kararnamenin neşri Hükümetin salâhiyeti dâhilinde olduğu farzımuhal olarak kabul edilse bile kanunu mahsusla müesses olan bileümle rüsüm ve tekâlif her sene iptidasında neşredilen Muvazenei Umumiye Kanununun maddei mahsusası ve merbut (T) cetveliyle tahsiline mezuniyet verilmedikçe tarh ve cibayet olunamayacağı şimdîye kadar neşredilmiş olan sekiz kıta Muvazenei Umumiye Kanununun cümlesinde birer maddei mahsusası vaz'ıyla tasrih kılınmış ve hattâ 1331 tarihinde Maliye Nezaretince vaz'ı tasavvur edilen Rüsümü İstihlâkiye için icabeden kavanin lâyihaları Meclisi Mebusanın zamanı içtimanda yetişemediğinden mu-

ayyen bâzı mevaddan Rüsümü İstihlâkiye cibayeti hakkında Kararname neşri için Muvazenei Umumiye Kanununun altıncı maddesiyle salâhiyet verilmiştir. Tafsilâtı mâruzadan müsteban olduğu vehile Hükümetin 1335 senesinde neşrettiği Harb Kazançları Vergisi Kararnamesi bir lâ-yihai kanuniyeden başka bir kıymeti hukukiyeyi haiz değildir. Binaenaleyh Harb Kazançları Vergisi Kanunu henüz lâyiha halindeyken tahkikat yapılarak beyanname vermiyenler hakkında kanunun mevcudolmadığı bir zamanda cezayı nakdî tarh edildiği anlaşılmıştır. Binaenaleyh lâyiha kesbi kanuniyet etmeden itiraznamelerin en büyük mülkiye memuruna verilmesi İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununa mutabık olduğu gibi mezkûr lâyiha 25 Teşrinievvel 1336 tarihinde kesbi kanuniyet etmiş bulunduğu cihetle kanunun neşir ve ilâm tarihinden sonra ona tevfikân yapılan muamele doğru olup ondan evvelki muamelâtın fuzuli ve gayrikanuni olacağı ve bu gibi fuzuli muamelâta müsteniden yapılan icraat ve tarh edilen cezayı nakdîlerin keenlemeyekün ad ve itibar olunması encümenimize takarrür ederek keyfiyet berayı tasdik Heyeti Celileye arz ve takdim kılındı.

Reis	M. M.
Gazianteb	Erzurum
Ali Cenani	Hüseyin Avni
Âza	Âza
—————	Kayseri
Âza	Rifat
Yozgad	Âza
Feyyaz Âli	Mersin
Âza	Salâhaddin
Kayseri	Âza
Osman	Yozgad
	Bahri

Riyaseti Celileye

Amasya sancagında mütarekeyi mütaakıp intihabolunan belediye ve idare heyetlerinin bâzı esbap tahtında Harb Kazancı Vergisi tarh ve tevziinde pek mübalâğalı davrandıkları ve ez-cümle Merzifon kasabasında yirmi yedi tané yüz elli bin lira gibi azîm bir meblâğ tarh etmeleri hasebiyle bu haksızlığın bittetkik tashihi hakkındaki müracaatı vâkıa nazarı dikkate alınmışsa da heyeti temyiziyenin henüz teşekkül edememesi yüzünden tetkikat yapılamamış ve ahiren kabul buyurulan kanuna tevfikân bu cesim mebalîğın

yüzde elli cezayı nakdîsi ile birlikte bir ayda tahsiline teşebbüs edilmiştir. Bu zevatın bugün mecmuu servetleri bile bu paraya kâfi geleme-yeceği gibi vergi almaktan maksat mükellefini tahribetmek olmadığından hem bu adamların mahvını mucibolmamak ve hem de ruhu kanun muhafaza olunmak üzere mükellefinden şimdilik şikâyetnamelerinde deruhde ettikleri mebalîğın tahsili ve bakıyesinin heyeti temyiziyenin neticei kararına talikı hususunun Maliye Vekâleti Celilesine tebliğini ve elyevm Meclisi Âlide bulunan Heyeti Temyiziye Kanununun bir an evvel çıkarılarak tetkikata başlattırılmasını arz ederiz.

13 Mart 1338

Ankara	Ankara	Çorum
Atıf	Mustafa	Haşim
Karahisarı Sahib	Amasya	Kırşehir
Mustafa	Ömer Lûtfi	Yahya Galib
Ankara	Kozan	Tokad
Şemseddin	Dr. Fikret	Rifat
Konya	Trabzon	Batum
Rifat	Recai	Edib
Erzurum	Bursa	Ankara
Mustafa	Necati	Şakir
Kütahya	Gelibolu	Trabzon
Ragıb	Celâl Nuri	Hafız Mehmed
Ardahan	İstanbul	Bolu
Hilmi	Hüsni	Nuri
Kütahya	Mardin	Bitlis
Seyfi	Midhat	Vehbi
Bitlis	Yazgad	Diyarbakir
Yusuf Ziya	Feyyaz Âli	Kadri
Batum		Mardin
Âkif		Derviş

Teklifi kanuni

MADDE 1. — Harb Kazancı tahakkuk edip akdemce itirazın tetkiki talebedilenler temyiz neticesine kadar tecil edilecektir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

Riyaseti Celileye

Düşmanın üç defa işgal etmesi dolayısıyla azım zararlar uğrıyan Sandıklı tacirlerinden maa-ceza Harb Kazancı Vergisi yalnız bir kimse-den dört bin lira kadar azım bir meblâğ taleb-

edilmekte olduğunu işittim. Böyle azım zarar-lara uğrıyan mahallere ağır vergilerin tahmili muvafık mâdelet olmadığı müsellemdir.

Binaenaleyh bu gibi mahallerin Harb Kazancı Vergisinden istisna edilmesi zaruri bulunduğundan âtideki maddenin Harb Kazançları Vergisi Kanununa zeylolarak kabul ve mevki meriyete vaz'ını teklif eylerim.

24 Mart 1338

Karahisarı Sahib
İsmail Şükrü

Madde 1. — Düşman istilâsı dolayısıyla mu-tazarrır olan eşhas Harb Kazancı Vergisinden aslen ve fer'an muaf tutulacaktır.

8 Temmuz 1338

Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Lâyiha Encümeninin şayanı müzakere kay-diyle muhavvel ve Harb Kazançları Vergisi iti-raznamelerinin tetkik ve intacına kadar tehiri cibayetini mutazammın Amasya Mebusu Ömer Lûtfi Bey ve rüfekasının teklifi kanunisiyle Ka-rahisarı Sahib Mebusu Şükrü Efendinin, düş-man istilâsı dolayısıyla mutazarrır olan eşhasın Harb Kazançları Vergisinden muafiyetlerini müstelzim teklifi kanunisi encümenimizce mü-zakere ve tetkik olunmuştur. Merkez Tetkik Komisyonu bu baptaki madde kanuniye mucibince teşekkül ederek tetkikata başlamış oldu-ğu gibi bir mükellefin Harb Kazancı Vergisi-ne tâbi üç sene ticariyeden birinde cereyan etmiş olan muamelâtı ticariyeyi zararlar kapat-mışsa işbu zarar mükellefin diğer senelerdeki kârından evvel bevvel mahsubolunmak ve böy-lece Harb Kazançları aranırken ticaretanenin harbden mütevellit zararları dahi nazarı dik-kate alınmak lâzımgelceceği Talimatnamenin on ikinci maddesinde tavih edilmiş olmasına ve Harb Kazançları Kararnamesinin Büyük Mil-let Meclisince tatbikine 1336 senesinde karar verilmiş bulunmasına nazaran mükellefin 1336 ve 1337 seneleri zarfında Harb Kazançlarını ah-vali harbiye ve saire dolayısıyla kâmilien veya kısmen ifna etmiş olduğunu ve bidayeten ta-hakkuk eden Harb Kazancı Vergisini ifaya gayrimuktedir bulunduğunu kanaatbahş bir surette ispat eylediği takdirde bu zararların diğer üç sene mükellefiyet hakkındaki kaideye tevfikân 1336 ve 1337 senelerinde de nazarı dikkate alınması zaruri olduğundan esbabı

mucibe ve vesâikî lâzimesiyle vukubulacak mü-racaatların bu esas dairesinde tetkika ve Ma-liye Vekâletinin inzımanı reyile karar itasına Tetkik Komisyonunun salâhiyettar olması mak-sadı temin edeceğinden işbu mazbatanın bittas-vip Maliye Vekâletine tebliği münasip görül-müş ve şhvali harbiyeden mütevellit zararlar-ın umumi surette nazarı dikkate alınmıyarak yalnız istilâzedelere hasriyle muafiyet talebi adalete muvafık olamayacağından bu baptaki teklifi kanuni encümenimizce tensîbolunarak müstacelen Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibi-ne arz olunmak üzere işbu mazbata tanzim ve takdim kılınmıştır.

Reis	Kâtip	Âza
Gazianteb	Çorum	Şivas
Ali Cenani	İsmet	Rasim
Âza	Âza	Âza
Kırşehir	Mersin	Kayseri
Yahya Galib	Salâhaddin	Osman Nuri
Âza	Âza	Âza
Yozgad	Yozgad	İçel
Feyyaz Âli	Bahrî	Sâmi

REİS — Efendim, mazbata hakkında söz istiyen varsa yazayım.

Dr. TEVFIK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Bi-raz evvel de arz ettiğim gibi görüyoruz ki gayet mühim ve Meclisin hakikaten uzunca müzake-ratını mucibolacak bir mesele karşısındayız. Arkadaşlarımızın pekâlâ hatırlındadır ki; bundan iki sene evvel burada bir maddei kanuniye ile Harb Kazançları Vergisi Ferid Bey tarafından teklif edildiği vakit yine bu kürsüden demiş-tim ki, o vakit Harb Kazançları Kanunu tetkik olunursa görülür ki harbin içinde harbden müs-tefidolanlardan vergi alınacakmış gibi halkın gözünü boyamak nevinden gayet fena esaslara istinadeden bir kanunun karşısındayız. Rica ede-rim, böyle bir kanunu iyi tetkik etmeden kabul etmiyelim.

O vakit maalesef feryatlarımız dinlenmemiş ve hakikaten halkın gözüne atılmış bir toza biz de aldığımız ve bir maddei kanuniye ile onun meriyetini, zarureti maliyeden dolayı ileri süre-rek, kabul etmiştik, eğer o zarureti maliye ha-kikaten varsa ve eğer hakikaten Maliyeye bir para getiriyorsa bendeniz vaziyeti maliye iti-bariyle değişmiş bir şey görmüyorum. Eski mev-cudolan eshabı mucibei reddiyeden fazla bu-

gün yeni bir sebep karşısında bulunmuyoruz. Şu kadar ki; mevzuubahsolan kararnamenin aca-ba bir mahiyeti teşriyesi var mıdır, yok mudur? İptida; kararnameleri ikiye ayırmalıyız.

Alelûmum kararnameleri maalesef eski bir Kanunu Esasinin yine eskimiş olan bir mad-desi mucibince Heyeti Vekilenin veyahut o vakitki Vükelâ Heyetinin bilâhara Meclisi Me-busuna tasdik ettirmek şartıyla ısdara hakkı vardır. Fakat vergi bahsinde kanunun o mad-desi müphem ve muğlâktır. Bunu tefsir etmek lâzimgelirse denilir ki; yeryüzünde mevcut me-clislerin sebebi vücudu, sebebi icadı hiç olmaz-sa umuru Maliyede ve varidatta milletin dai-imî bir kontrolunu infaz ve idame etmek ol-duğuna göre vergiye mütaallik işlerde bir ka-rarname yapılamıyacağını iddia etmek ve o su-retle tefsir etmek zarureti vardır. Ve bu nok-tada Muvazenei Maliye Encümeni ile birleş-i-rim, ancak; bu kararı verirken düşünelim... Bu-na mütaallik ne kadar kanun çıkmıştır? Ver-gi, cezayı nakdilere mütaallik ve Hükümet ta-rafından Meclisin tasdikine iktiran etmemiş olduğu halde alınmış olan paraları ve belki elyevm iadesini istilzam eden avamili adama-kıllı müzakere etmek icabeder. Yine arkadaş-larımdan rica ederim. O gün o kanunu nasıl alelâcele bir madde ile kabul ettikse ve bu-gün de ne kadar büyük bir ihtiyacın karşı-sında bulunursak bulunalım; alelâcele aleyhin-de bir karar verip, mütalâatımı tacil edip yeni yeni vaziyetler ihdas ederek yine bu Meclisi Âli-yi tashih zaruretinde bulundurmıyalım. Bir defa suallere mütaallik cevabın Maliye Vekâletince verilmesi için Cumartesi günü ilk celsede bu işin müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — Efendim Tevfik Rüşdü Beyin mü-talâasını anladık. Diyor ki; şimdi bütçenin ba-kıyei müzakeratına devamla Cumartesi günü bunu ilk defa müzakere edelim.

MUFİD Ef. (Kırşehir) — Bendeniz encüme-nin bu bapta izahat vermesini taleb ederim.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim mazbatanın okunmasına bir defa karar verildi. Bir defa bunun bir kıymeti kanuniyesi olmadığı ve fakat Harb Kazançları Vergisinin tatbik olunmasına dair bizim bir kanunumuz oldu-ğunu nazarı dikkate alarak hakikaten mesalli ka-nuniyeyi hal için üzerinde sarfı fikredilmek ve

İnunu iyice tetkik etmek lâzımdır. Çünkü bu güzel ve esaslı bir maddeyi ihtiva ediyor. Böyle kâtip arkadaşımızın bir defa okumasıyla hâfızamızda kalamaz. Bunun iyice tetkiki lâzımdır. Bendeniz bunun ehemmiyetini takdir ediyorum. Bir gün tehirinin zararını da takdir ediyorum. Fakat hiç olmazsa bunu Cumartesi bırakalım, tabii ve tevzi olunsun ve bunun üzerinde imali fikredelim. Çünkü Kanunu Esasimizi karıştırmak icabeder. Kendi kavaninimizi de görmek icabeder. Yalnız bu Muvazenei Maliye Encümeninin mütalâasını kabul etmek doğru değildir. Bunun müzakeresine Cumartesi günü devam edelim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Bendeniz kanunun kıymetinden, mahiyetinden bahsetmiyeceğim. Yalnız Muvazenei Maliye Encümeninin mazbatasını üzerine Meclisi Âlinizin nazarı dikkatini bir notaya celbedeceğim. Encümenin mazbatasını aynen tasvip buyurulduğu takdirde vaziyet ne olacaktır? Meclisi Âlinin 1337 senesinden evvel yapılan tahakkuk muamelelâtına ilâve edilen cezalar tayyedilmiş olacaktır. Ondan sonrakiler tamamdır, kanunidir. Efendiler bugünkü ihtiyacı bu katıyen temin etmez ve hiç bugünkü şekilden bir şey değiştirmiş olmuyor. Meclisi Âliden bir maddeyi kanuniye çıkmazdan evvel pek az yerlerde defterler tanzim edilmiş, tahakkuk muamelesi yapılmamıştır. Asıl tahakkuk muamelesinin kısmı küllisi Meclisi Âliden kanun çıktıktan sonra yayılmıştır. Bunun için bu mazbata aynen kabul edildiği takdirde maksadınız temin edilmiş olmyacaktır. Evvelâ cezayı nakdiler matrahlar esasıyla mütenasip bir vaziyette değildir. İşe evvelâ oradan başlamak lâzımdır. Sonra bu miktarı ne dereceye kadar getireceğiz? Bidayet komisyonlarının, Tarh komisyonlarının ilâve ettikleri cezaları ipka mı edeceğiz? Yalnız Temyiz komisyonlarının cezalarını mı ref'edeceğiz? Yahut her iki cezayı nakdîyi birden mi kaldıracağız? Vaziyeti hâzıra ne olacaktır? Bunları ayrı ayrı madde şeklinde tesbit etmek mecburiyetindeyiz. İster kanun olsun, ister kararname şeklinde olsun, ister tefsir şeklinde çıksın. Komisyon bugünkü şekilde kaldığı takdirde zaten ticaret odasının iki âzası Bidayet Tarh Komisyonunda bulundu. Ve tabii Temyiz Komisyonunda bulunamaz. Altı âza münavebe ile isifa etti. O halde Ticaret Komisyonunun sureti

teskiline dair olan Kanunu da tadil etmek lâzımdır. Şu halde bu mazbatayı aynen kabul buyurduğunuz takdirde dahi arzunuz tatmin edilmiş olmyacak ve bugünkü müşkülât bertaraf edilmeyecektir. Onun için bunun müzakeresini Cumartesi gününe bırakınız. Esaslı bir maddeyle, esaslı bir surette birkaç maddeye intikal edecek bir kararname şeklinde buraya gelsin. Mazbataya gelinece: Mazbata hakkında bendeniz arz edeceğim mevcut kanunların mahiyeti hukukiyesinden uzunuzadıya bahsediyor. Bunlara karşı bendeniz itiraz etmiyeceğim. Mahiyeti hukukiyesi hakkında zaten kararnameye bir kıymet, bir mahiyeti hukukiye vermiş olsaydı onu diğer bir maddeyi kanuniye ile tasdik etmezdi. Demek ki, bir mahiyeti kanuniye vermediği için onu kasdetmiş. Yalnız bir şeyi derhâtır ettireceğim. Muvazenei Maliye Encümenine İstanbul Meclisi bu kararname tatbik edilmesin diye bir karar ittihaz ettikten sonra 1336 Mart ve Nisan ayları için tanzim edilen Avans Kanununa bir madde ilâve ettik. O maddede dedik ki, Harb Kazançları Vergisinin tahakkukuna devam tahsili tehir edecektir. Yani muameleyi menetmiş değildir. O bir kanundur ve Meclisi Âliden geçmiştir. Eğer mebdede onu ittihaz etmemiz lâzımgelse kanunları karşılaştırıp şöyle tahlil ettiğimiz zamanda lâzımgelir ki, hukukan mebdede onu addetmeliyiz.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Cumartesine talik edelim.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Muamelede bütün cezaları mesru addetmemiz lâzımgelir. Eğer mebdede Meclisin kabul etmiş olduğu maddeyi münferideye atfetmiş olsaydık onda dahi bir iki muamele hariç kalacak, bütün muamelelât kanununun dairesi şümulünde ve tesirinde kalmış olacak ki, yine ihtiyacı tatmin etmiş olmyacak, her halde kanun üzerinde yapılacak tadilâtı tesbit ederek müzakere etmek zaruretiyledir. Mazbatayı kabul buyurduğunuz takdirde esaslı hiçbir şey yapmış olmyacağız. Bunun Cumartesine tehiri müzakeresi lâzımdır.

REİS — Cumartesini kabul edecek misiniz? Bakalım, reyeye koyalım. Kabul edilecek mi, edilmeyecek mi?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, malûmuâlileri Bütçe Kanununun bir maddesinde kaldık. Şimdi ya bütçe müzakeresine devam etmek var veyahut bu meseleyi halletmek lâzım - ki

halline Meclis karar verdi - bu meseleyi bugün halledilebilir için, zannederim, eelsenin tatili lâzımgelcek. Encümen mazbatası gayet vâzıhtır. Mesele; Hasan Fehmi Beyin buyurduğuna nazaran, kanunun hükmünün icrası ve mahiyeti bu kukkiyesi ne ise ona göre bir karar ittihazdır. Kendileri de buyurdular ki, eğer kanunun mahiyeti hukukiyesi Büyük Millet Meclisi tarafından tanınmış olmasaydı bir madde kanuniye ile kesbi kanuniyet ettirilemezdi. Binaenaleyh; o kanunun bazı ahkâmı hakkında tahkikat yapılmış ve ahkâmının bir kısmı da evvelece şu emirle tahakkuk ettirilmiştir tarzında buyurdular burada bir tezat teşkil ediyor; yani o kanun bir küldür. Ve Büyük Millet Meclisinin iradesine iktiran etmiştir. Bu kanunun tahakkukat ve sairesi ve bütün teferruatı da o günden başlayacaktır. Meclis, buyurdular gibi; idari bir karar tebliğ etmiştir. Onun sebebi; Harb Kazanclarının kimlere aid olduğunu anlamaktır. Biz bu kanunu ele aldığımız gün yeniden tahkikat ve tetkikat ve tahakkukat yapmamız lâzımgelirken; kanunu bir gına tahakkukat yapmadan kabul etmişiz, şu halde tahsilâtı için de yeni bir kanun yapmak mecburiyetinde kalıyoruz. Binaenaleyh kanunun bir kısmı tasdikisizdir. Kanunun bir kısım ahkâmı dairesinde tahakkuk yapılmış ve bir kısmında da tahsilât yapılmış; bunun imkânı yoktur. Bu kanun ahkâmının, iradei millîye taallûku gününden itibaren, teferruatıyla beraber tatbik ve icrası elzemdir, bu gayet sarîh bir meseledir. Evvelece yukarı getirilen gayrikanuni tahakkukat ve tahsilât ve onun üzerine iptina eden cezalar meşru mu, değil mi?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüshane) — Yok, Hüseyin Bey, yok. Madde mütaahakkıktan evvel böyle bir şey yoktur. Olsa bile bundan bir şey kazanılmıyacaktır. (Var, var sadaları)

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Konya, Ankara, Karahisar, Eskişehir, hep madde mütaahakkıktan evvel tahakkuk ettirilmiştir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Hasan Fehmi Bey; bundan bir şey kazanılmıyacaktır diyor. O halde ahkâmı şâmil olmıyan bir kanunun tatbikatından kim mesul olacak? Bu takdirde hiçbir kimse mesul olmıyacak. Eski tahakkukat üzerine tahsilât yapılmakta ve cezayı nakdiler de ona göre tahsil olunmaktadır. İşte bugünkü kanun o hallere sed çekmek istiyor. Eğer böyle bir şey yok-

sa Maliye bundan ne kaybeder? Böyle bir şey yoksa mesele de yoktur. Varsa bu hata tashih edilmeli ve adalet yerini bulmalıdır.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Merkez Komisyonunun istigalâtı, sırf eski tahakkukat üzerindedir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Bendeniz Hasan Fehmi Beyefendiye arz ediyor ve öyle de zannediyorum ki; bütün tahakkukat o kanun bir kararname halinde iken, Maliye Vekâletinin verdiği bir emirle yapılmıştır. Ve tahsilât o tahakkukat üzerine yapılmaktadır. Bendeniz bunu bu suretle biliyor ve iddia ediyorum. Ve ihtimal kendilerinin buyurdular gibi mesail de vardır. Şimdi mesele gayet basittir ve vereceğimiz lükümler umumdur. Evvelki kararnameyi kanun hükmünde tanıyoruz. Demek şimdi ayrı bir madde kabulüyle tenakuz teşkil eder.

Binaenaleyh kanun gayrimevuttur. Kanun, Büyük Millet Meclisinin iradesine taallûk ettiği günden itibaren kanundur. Ve bundan evvel yapılan bütün muamelât da gayrikanuni ve fuzulidir. Şu halde şimdiye kadar yapılan tahakkukat keenlemeyekündür. Tahakkukat yapılmıyanlar hakkında da kanun ahkâmı caridir. Mafih işbu müzakerenin Cumartesi gününe kalması hususunda da encümen ısrar etmez.

YASİN B. (Gaziantep) — Encümen geri alın.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Geri almaya da lüzum yoktur ve bu mazbatayı encümen, ahkâmı hukukiyemize istinaden tanzim etmiştir. Vaziyet arz ettiğim merkezdedir. Kanun mevcut değilken tekâlif olamaz; onun üzerine ceza katiyen olamaz. Ceza, bir kanun tahtında olabilir. Ve başka türlü olamaz. Mevcut bir kanun olmadan ve onun ahkâmının memnuiyetine mâtufl bir cürüm olmadan ceza olamaz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Bir nokta üzerinde encümenin noktâi nazarını celbedeceğim : Tedabiri ihzariye Kanunu, 4 Nisan 1334 tarihinde İstanbul Meclisinin tasdikine iktiran etti.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Birinci kanun mu?

HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Evet, tedabiri ihzariye Kanunu... İkinci kanun kararname halinde neşredildi. Fakat İstanbul Meclisi tehir etti. Üçüncü kanun; İstanbul Meclisinden 1334 senesi Mart, Nisan ayları Avans Kanununa

bir madde ilâve etmek suretiyle çıktı ve o da Meclisin tasdikine iktiran etmişti. Şu halde birincisi kanun, ikincisi kararname, üçüncüsü kanun, dördüncüsü son olmak üzere ve asıl ahkâmı umumiyeyi muhtevi kararnamedir. Vaziyet gayet müşevvestir. Bendeniz tekrar ediyorum : - Encümenin mazbatasına itiraz etmiyorum - fakat mazbata; bugünkü ihtiyacı temin edecek bir şekilde değildir kanaatindeyim.

REİS — Efendim mazbatanın okunmasına ve müzakeresine başlanmasına Heyeti Aliyeniz karar verdi ve mazbata da okundu ve müzakeresine başlandı. Arkadaşlarımızdan bazıları diyorlar ki; bu mesele gayet mühimdir ve alelâcele müzakere olunacak bir mesele değildir. Müzakeresini Cumartesi gününe tehir edelim, tabı ve tevzi olunsun. Ve Cumartesi günü ilk defa bunun müzakeresine başlayalım diyorlar. Şimdi bu ciheti kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Cumartesi evvel bunun müzakeresine başlamak üzere mazbatanın tehiri kabul olunmuştur.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Bir mazbata daha var. O da beraber tab'olunsun.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Bu mazbata kabul edilmeden ve müzakeresi intacolumadan bu fasıl kabul edilemez. (Tabîf, sadaları)

REİS — Efendim, şimdi 66 ncı fasıl okunacak değil mi?

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — 66 ncı fasıl dün kabul edildi.

REİS — O halde 67 ncı fasla geçiyoruz.

EMİN B. (Erzincan) — Ben; 67 ncı fasıl hakkında bazı şeyler soracaktım. Onun için bu fasıl dün müzakere edilirken bugüne tehir olunmuştu. Bendeniz mübadele olunan altınlar hakkında Maliye Vekili Beyefendiden izahat isterim. Ve tehir bundan neşet eylemişti. Şimdi bu mesele hakkında uzun boylu izahat verebilmek için enzarı âlilerini; az mâziye irca etmek lâzımgelir. Malûmuâlileridir ki, geçen Teşrinievvelde Maliye Vekili sabıkı Hasan Beyden vâkı olan istizahta altın meselesi de mevzuubahsedilmişti. Esbabı istizah da; altın Rublenin 615 kuruştan 750 kuruşa çıkarılmasıydı. Ve bir de vaktiyle neden 750 kuruşa çıkarılmıyarak Hazine ızrar edilmiş, diye ikinci bir sual vardı. Sual bendenize aitti ve istizah da

hatırımında kaldığına göre Yahya Galib Bey tarafından vâkı oluyordu. O zaman uzun boylu cereyan eden müzakerat bittabi zabıtlarda mevcuttur. Altına bir kıymeti hakikiye takdir edebilmek imkânı olmadığı daha o zaman tahakkuk etmiş ve o hakikat zamanla da ispat olunmuştur. Ve bugün Ankara ile İstanbul piyasası arasında azim, azim farklar hâsıl olmuştur. Bazan bu farklar haddi asgariye inmiş ve bazan da 50 - 60 - 80 - 100 kuruşa kadar yükselmiştir. Ve zannedirim Ankara'nın şimdiki piyasası olan 750 kuruşla İstanbul piyasası arasında 120 - 130 kuruş kadar bir fark husule gelmiştir. Malûmuâlileridir ki, Gresham Kanunu, sarıh olarak; kötü para iyi parayı memleketten kovar, diyor. Bizde de işte aynı hal vâkı olmuştur. Kötü para; altını, mütemadiyen memleketimizden çıkarmıştır. Bunun esbabı mucibesine gelince; Muamelâtı Nakdiye Müdiriyeti altın fiyatlarını günü gününe tetkik etmiyerek bir kıymeti sabite vaz'edip sekiz aydan beri bu kıymeti sabite üzerinden paranın havzai memalik dâhilinde mütemadiyen tedavülüne sebebiyet vermiştir. Bence en büyük zarar buradan ika ediliyor ve bu büyük zarardır. Yani iyi bir fiyat vaz'edildiği zamanki (750) kuruşa iblâğ edildiği sıralardı. Hariçten vukubulacak mubayaatımızda bozmak için esnafa verdiğiniz bir Rus lirasına mukabil hicolmazsa nısfını size altın olarak iade ediyorlardı ve o zaman iyi bir fiyattı. Şimdi piyasada altın arayınız. Rus altını namına bir şey bulamazsınız. Bu, Hükümetin tophıyarak yedinde cemetmesinden hâsıl olan kâr neticesi olmak üzere altın memleketten ihracedilmiş ve memleket bu suretle ızrar edilmiştir. Birincisi budur efendim. Sonra pekâlâ biliriz ki, her harbin neticesi bir sulhtür. Sulhda, memleketin itibarı malisini, istiklâli malisini müdafaa için lâzımgelen azim ve iradeyi Hükümetin şimdiden yedinde bulundurması icabeder. Ben, Hükümeti Milliyeyi o suretle biliyorum ki, her halde evrakı nakdiye ki: Türkiye'nin eski imparatorluğu, yani bizden ayrılan havzai memalikin her tarafına şâmdir. Bunlar hakkında şimdiden bir tettebbuat icra edilmesi lâzımgelirdi. Bendeniz Muamelâtı Nakdiye Müdiriyetinin en mühim bir vazifesi olan evrakı nakdiye mecmuu meselesine nazarı dikkatini celbedip etmediğini sormak isterim.

Malûmuâliniz 1334 senesinde Cavid Beyin

son nutkunda tasrih etmiş olduğu veçhile, evrakı nakdiyenin adedi muayyendi ve o zamandan bu zamana kadar hiçbir Maliye Vekili bizim ne kadar evrakı nakdiyemiz vardır, ne kadarını Avrupa'ya ihracedilmiştir ve ne kadarı mevkiî tedavülden kalkmıştır. Ve ne olmuştur, diye bir kaydı malî söylememiştir. İşte Muamelâtı Nakdiye Müdiriyeti vazifesini burada ifa etmemiştir. Bu da memleket için en büyük zararlardan birisidir. Sonra efendim, Muamelâtı Nakdiye Müdiriyetinin en mühim bir vazifesi de memaliki ecnebiye ile evrakı nakdiye üzerinde yapılan spekülasyondur. Bu, tabii birçok yerlerde yapılır. Ve piyasada farkı fiyat üzerinde teshilât yapıyor. Fakat Muamelâtı Nakdiye Müdiriyetine soruyorum : Enebi paraları üzerindeki farkı fiyatları faraza; Frankta, Dolarıda, Markta ve sairedeki farkı fiyatları günününe tetkik ederek taahhüdata mı girişmiştir? Yoksa bizim kuruş üzerine mi ifayı muamele etmiştir? Eğer kuruş üzerine muamele yapmış ve Avrupa piyasalarındaki Avrupa paralarının fiyatlarını tâyin etmemişse, işte efendiler en mühim zararın birisi de budur. Bu zarar zarar maddidir. Bunlar hakkında tamamiyle izahatı lâzıneyi Maliye Vekâletinden almadıktan sonra Maliye Vekâleti bütçesine beyaz rey vermek taraftarı değilim. Sonra efendim, bir mesele daha vardır ki: Külçe halinde altınlar meselesidir. Benim istihbaratıma nazaran buna birçok tâlipler zuhur etmiş ve Maliye Vekâleti bunu memlekettten ihracetmemek için tâliplere vermemiştir. Fakat bilâhara bir külçe bir yere terhin mi edilmiştir? Yoksa nedir? Bunun hakkında da tekrar izahat isterim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey sual sorayım da Maliye Vekili ikisine birden cevap versin.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim, Rus altınlarına 1337 senesinde fiyat vaz'edildi. Ahiren bu fiyat altın fiyatının bütün dünyada yükselmesinden dolayı tezyidedildi, bu tezyit muamelesi dolayısıyla Mecliste bir istizah vukubuldu. Altın Rubleye bir fiyat vaz'etmek memleketin menafiine muvafık mıydı? Değil miydi? Ve vaz' fiyatın teahhüründen Hazine zarar mı gördü? Kâr mı gördü? Bunlar hakkında karşılıklı uzun müzakereler icra edildi. Neticede Meclisi Âliniz vekile itimadet-

mekle muamelenin isabetini tasdik buyurdu. Bendenizin şahsi kanaatim de, altın Rubleye fiyat vaz'edilmekten memleket maddi ve mânevi faide görmüştür, zarar görmemiştir. Bir kere altının vâsi miyasta harice çıkmamasına bu tedbiri malî saik olmuştur. İkincisi bu mübadeleden sonra altına birinci defa vaz'olunan fiyat (615), ikinci defa (750) dir.. Birinci defada (615 kuruş fiyat vaz'olunduğu zaman zaten elimizde altın Ruble yoktu. Altın Rubleler o güne kadar ayniyat defterinde aynen mevcuttu. 615 kuruş fiyat vaz'olunduğu tarihte vezne de ne kadar altın varsa Ayniyat defterinde ayniyat olmak üzere mukayyet ve sarf edilmiştir. (615) kuruş fiyat vaz'edilip sarf edildikten sonra sarf edilen mahaller tamamen muayyendir. Ve vezne defterinde tamamen mukayyettir. Ahiren altın fiyatının yükseldiği ve 750 kuruşa çıkarıldığı tarihte, yani karar ilân edildiği gün vezne de mevcut yoktu. Fakat aynı günde mülhaktan ve sair mahallâttan celbedilmiş vezne de (528 800) kûsur kuruş altın Ruble mevcuttu. Ondan sonra yine tedricen mülhakata yapılan tamim neticesi - ki ilk ilân edilen gün - bu Rublelerden Hazine fiyat itibariyle (71 998) lira irat kazanmıştır. Bu kadar irat büyük bir şey olmayabilir. Fakat o kararın ittihazında en büyük tesir altının vâsi miyasta harice akıp çıkmamasına saik olmasıdır. Binaenaleyh o kararın isabeti ki Meclisi Âlinizin istizah neticesinde itimadiyle teyit ve tasdik buyurulmuş oldu. Bugün dahi altının memleketimiz dâhilinde tutulmasına saiki hakikidir. Bu kararı bozmak lâzım mıdır, değil midir? Zannederim ki bu bahse girersen Meclisi Âliyi beyhude yere işgal etmiş olacağım. Vaktiyle bunun üzerinde lüzumu kadar tevekkuf ettik. Yalnız piyasanın tahavvülünden dolayı borsa fiyatlarına göre altın fiyatları alçalır veya yükselirse, biz burada fiyatlarımızı sabit tutmalıyım, yükseltelim demek, zannederim, bu doğru değildir. O vakit Devlet muamelesi olmaz; sarraf muamelesi olur. Bâriz bir surette memlekettten altınlar akacak, kaçacak bir surette olursa o vakit nazarı dikkate alırız. Şimdi nihayet fark, piyasaların son tahavvülünden sonra bize verdiği fikre göre on ay zarfında evrakı nakdiye ile (100 - 110) kuruş arasında tahavvül ediyor. Bazan da aksine olduğu vâkidir. Bundan yirmi gün kadar evvel bir müddet zarfında Ana-

dolu piyasasıyla İstanbul piyasasının yekdiğeriyle müsavi geldiği ve belki fazla geldiği zamanlar da oldu, ki o zaman da aksine olmuştur. Böyle zamanlarda altın memleket dâhiline akar, altın tedavülünü teminde azım müşkülât görürüz. Bunun için borsaya tebaan her gün altına fiyat vaz'etmek, muamelâtı umumiyeyi durdurmak ve mübadelei umumiyede üsülesas olan paraya her gün yeni yeni fiyatlar vermek zannediyorum, ki hiç mümkün olmıyan işlerdendir. Dünyada en sabit bir şey varsa mübadelei umumiyede vahidikiyasi, yani serveti umumiyeye üzerinde vahidikiyasi olacak paradır. Bunun için borsa fiyatına göre bugün beş kuruş zam, yarın yirmi kuruş tenzil etmek doğru olmıyan bir şeydir.

Memleket dâhilindeki evrakı nakdiyenin miktarı hakikisine gelince : Evet, 1334 senesinde bütçe müzakeresi dolayısıyla söylendi. Fakat tabedilen evrakı nakdiyenin miktarı söylendi. Yoksa mütarekeden ve idareci milliyenin teşekkülünden, İstanbul'un vaziyeti ahiresinden sonra Anadolu'da ne miktar mevcuttur? Keza İstanbul'da ne miktar mevcuttur? Bunları söylemek için insanın keşif ve keramete sahibolması lâzımdır.

EMİN B. (Erzinean) — İstanbul'dakinin miktarını sormuyorum.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Nereyi sorarsanız sorunuz, hep tahmini cevap verilebilir. Bu ise, bakışa, görüğe göredir. Şu kadar servet vardır. Bu kadar servet vardır. Demek tahmindir. Faraza, bendeniz bir rakam söylesem velev tahmini de olsa, sizi temin eder mi? Ve bu ne mânayı ifade eder? Bendenizce hiçbir mânayı ifade etmez. Evet, memlekette şu kadar evrakı nakdiye var diye tahmini bir hesap yapılır ve bir rakam söylenebilir. Fakat, bunlar tahminattan ibarettir. Biz evrakı nakdiyenin harice ihracını menetmedik. İstanbul ve memaliki cenebiye ile bütün siparişat ve muamelâtımızı evrakı nakdiye üzerinden yapıyoruz. Fakat bu evrakı nakdiye Avrupa'ya gidiyor mu? Hayır, gitmiyor. Nihayet İstanbul'daki müessesatı maliyededir. Yanmıyan, yırtılmıyan, tedavülden kaldırılmıyan da bütün memlekette halkın yedinde, tedavüldedir. Ve bunun miktarı hakikisi de malumdur. Düyunu Umumiye bütçesinde gayet vâzih malûmat dere edilmiştir. Sonra, kambiyo meselesi günü gü-

nüne takibediliyor mu? diye bir sual sordular. Evet, kambiyo meselesi günü gününe takibediliyor. Biz piyasayı İstanbul'dan, İzmit ve Zonguldak vasıtasıyla alıyoruz. Fakat borsayı takibetmek bize umumî bir fikir verebilir. Bizim Avrupa'ya belki Müdafaa-i Milliye için siparişatımız olabilir. Bu siparişatımızda Frank veya İtalyan Frangiyile yapılanlar mahduttur. Bunlar günün piyasasına göre bittabi Osmanlı parasına tahvil olunur ve bu da kâtibadilden musaddak mukavelelere münderic muameledir. Diğer taraftan Avrupa ile muamelâta bulunmuyoruz, Düyunu Umumiye tertiplerine dair para göndermiyoruz. Yani esaslı surette Avrupa'da para fiyatlarını, kambiyo farklarını takibetmeye bir mecburiyetimiz yoktur. Çünkü bir muamelemiz olmadığından faidemiz de yoktur. Yalnız bütün Avrupa borsaları İstanbul'ca malûm olduğundan biz de o suretle günü gününe haberdar oluyoruz. Fakat, bilmekle beraber yaptığımız muamele yoktur.

EMİN B. (Erzinean) — Bendenizin demek istediğim taahhüdâtın ne üzerine olduğudur.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. (Devamla) — Taahhüdât paramın mukavelesi mucibince tediye edileceği günün borsa piyasası ne ise o günün borsa piyasası üzerinden mukaveleye dere olunur. O günün piyasası üzerine de Osmanlı evrakı nakdiyesi verilir, bir de külçe altınlardan bahsettiler. Evet, vardır, ve elimizdedir. Bunlara birçok zaman tâlipler zuhur etti, vermedik ve vermeyeceğiz de. Memleketimizden harice çıkmasını. Bu külçeleri, her hangi bir muamelei maliyeye Maliye Vekili sokar mı? İcap ve ıktizayı hale göre belki sokar, belki de sokmaz. Şimdiki halde duruyor. Hattâ Amerika parasıyla mübadele için teklif vâkı oldu. Muvafakat etmedik. Daha doğrusu bunların elden çıkmasını muvafık görmedik. Çünkü memleket dâhilinde ne kadar altın bulunursa o kadar faideyi muciptir. Binaenaleyh Muamelâtı Nakdiye Müdiriyyetinin ihmal ettiği hiçbir şey yoktur, vazifesini bihakkin yapmıştır. Saniyen Muamelâtı Nakdiye Müdiriyyetinin vazifesi yalnız bundan ibaret değildir. Muamelâtı Nakdiye Müdiriyyeti Maliye Vekâletinin masraf muhasebesi demektir. Bunlar da fer'î işlerdir. İcabettikçe bu vazifelerinden de hiçbir şey ihmal etmiş değildir.

EMİN B. (Erzinean) — Bir sual soracaktım.

REİS — Hüseyin Avni Beyden sonra sorarsınız.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim cenebi altınlara fiyat takdir olunması hasebiyle bunlar emtia hükmüne girmiştir. Bu itibarla bu paraların harice çıkmasını menedemeyiz. Halbuki bizim takdir ettiğimiz fiyatla gerek İstanbul'da, gerekse Avrupa'da azîm bir fark vardır. Meselâ burada 750 olduğu zamanda İstanbul'da 950 ve bâzı kere de 800 - 850 olduğu zamanlar olmuştur ve bugün yine bir fark mevcuttur. Hükümet mubayaatını daima Avrupa'dan yapmaktadır. Altının çıktığını göz yumarak gördüğü halde, kendi menafîi noktasından bu altını tedavüle çıkarmayıp da mubayaatında Hazinesin nef'ine bunlardan sarf etmiş olsaydı, zannedirim ki, meşru bir iş görmüş olurdu. Altın tedavüle 750 kuruştan çıkarılmıştı. Fakat altın emtia mahiyetinde olduğundan toplanıp yine İstanbul ve Avrupa'ya akıyor ve bu akmak da tabiidir. Çünkü bir altında 100 - 150 kuruş farkı gören her hangi bir kimse üç günlük bir yolda böyle azîm bir kazançtan vazgeçemez. Zira bir memnuiyet konulmamıştır. Bunu Hükümet tedavüle çıkarmayıp da bu parayı Hazinesin lehine ve nef'ine isimal etmesinde mahzur ne idi de şimdiye kadar bu yapılmadı!

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Efendim Altının men'i ihraçı hakkında Kanun vardır ve sikke olarak değil, mutlak olarak altın için, külçe halinde dahi olsa, memleketin haricine ihraçı memnudur. Hükümet bu memnuiyeti kanunıyeyi takibederken halka, siz yapmayın! Hükümet hesabına biz yapalım demek evvelâ doğru değildir. Çünkü mesele, yalnız Ruble altınları meselesi değildir. Memleketin kendi parası da vardır ve bizim köylümüzün madenî parayı ne suretle hıfzettiğini hepimiz pekâlâ biliriz. Hükümet, alel-ûmum altın ihraçatını bir kanunla menederken ve müsadere edilenleri mahkemeye verir ve altınları müsadere ettirir ve faillerinin tecziyesini takibettirirken; kendi nam ve hesabına harice altın çıkarması zannedirim, doğru olmayan bir şeydir. İkincisi : Serbest bıraktığımız takdirde memnuiyeti kaldırarak altın üzerinden ticareti ahali de yapsın, Hükümet de yapsın denilirse; o vakit zannedirim, ki, serveti umumıyeyi başıboş olarak bırakmak, istediği tarafa aksın, gitsin demek olur. Bu ise zannediyorum, ki iktisaden tecvizi imkân

haricinde bir haldir. Altının ihraçı memnu olduğu halde gitmiyor mu? Evet, gidiyor! Fakat o gitme ile bu gitme arasında çok fark vardır. Meselâ : Memnu olduğu takdirde 750 kuruşluk bir altında 50 - 60 kuruş evrakı nakdiye kazanacağım diye onun müsaderesini ve kendisinin tecziyesini göze alıp yapacak adamlar pek azdır. Fakat büsbütün serbest bırakmakta memlekette zaten mevcudolan ve serveti tabiiyemiz olan altının kısmı küllisinin elimizden çıkmak tehlikesi mevcuttur. Bunun için Hükümetin ilk defa kendi nam ve hesabına altın sarf etmesi doğru değildir. Bir Devlet bankası mevcudolsaydı ve o vakit Devlet Bankası bu muameleyi yapsaydı pek tabii ve meşru olurdu. Fakat, Devlet Bankası da yine bu muameleyi muayyen bir miktarda ihraçedilecek nispetleri tayin suretiyle ve Devletin murakabesi altında yapabiliirdi ve memleketteki altının kısmı küllisini elde tutardı. Altın mutlaka çıkaracağız ve bundan yalnız yüzde yirmi veya diğer miktarda evrakı nakdiye ile olan farkı nazarı itibara alarak istifade edeceğiz dersiniz bunu Maliye Vekâleti namına değil, bir Devlet Bankası tesisle o bankaya yaptırmak lâzımgelirdi.

EMİN B. (Erzincan) — Ziraat Bankası yapamaz mı?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Hayır, yapamaz. Bendenize en doğru şey altın mümkün olduğu kadar elde tutmaktır. Bunun için daha ne kadar takyit yapmak icabederse yapmalı ve altını memlekette tutmalıdır. Bunun kıymeti düştüğü zaman Hükümet evrakı nakdiyeden yedi yüz elli kuruşa halka alacağını dediği halde yarı sekiz yüz elli kuruşa da alacağını diyebilir. Sonra; Hükümet, hayır ben sekiz yüz kuruş olarak ilân ettim ve bunun mukabilini sekiz yüz kuruş olarak vereceğim der, ki, bittabi bunu da taahhüdetmiş demektir. Bu suretle her hangi bir muameleden yüz, yüz elli bin lira dahi ziyan etmiş olsa bile altının memlekette kalmasındaki fayda o kâğıt üzerindeki zarardan çok faydalıdır. Bunun için bu fiyatlarla borsa oyunlarına Hükümetin doğrudan doğruya iştirak etmesinde ne mânevi ve ne de maddi bir menfaat vardır. Bugün fayda görse de yarı zarardır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Reis Bey sualim yanı kalmıştır. Bir kere bendeniz diyorum ki, Hükümet cenebi altınlarına kıymet

vaz'ı ile onun serbestiyetini kabul etmiştir. Sonra ecnebi altınlarının memlekette kalacağına dair de kanun yoktur. Bu meseleyi mevzuubahsederken altın çıkmaması imkân ve ihtimalin haricindedir. Sonra bu kanunda bu paraya kıymet vaz'ında Osmanlı Bankası ile selefi âlileri muamele yapmıştır. Altın göndermiştir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —
Hayır, hayır.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Sonra hiçbir kudret yoktur ki, memlekette meta olan şey, ki, ziyne hükmündedir. Biz onu nasıl mendedebiliriz? Buyurduğunuz o memnuiyeti kanuniye, Meskûkât Kanunu mucibince bizim Osmanlı altınlarının harice çıkmaması, sırf evrakı nakdiyemizin kıymetlenmesi içindir. Yoksa bunun için değildir.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —
Efendim, Rublelere kıymet vaz'etmek altınları serbest bırakmak değildir. Yani memnuiyeti kanuniyeyi ref'etmek değildir.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Bu Mahkemei Temyizin içtihadıdır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —
Mahkemei Temyizin içtihadı dahi elde mevcut bir kanunun ahkâmını ne tebdil eder, ne de değiştirir eder. Bu, ancak kanun vaz'ına salâhiyyet olan Meclisi Âliniz tarafından yapılabilir. Binaenaleyh; içtihatla, tefsirle pek tabiidir ki, olamaz. Sonra efendim, tefsir bir kanunu yok eder mi? Bu böyle telâkki olunabilir mi? Tabii olunamaz. Selefimin Osmanlı Bankası ile altın muamelesi yaptığı noktasına gelince: Zannederim böyle bir muamele yoktur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Vardır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —
Ancak bir teklif vâkı olmuştur. Fakat intacedilmemiştir. Hükümet bunu külçeler üzerine olduğu için kabul etmemiştir. Külçeleri muhafaza etmiştir.

EMİN B. (Erzincan) — Efendim zatiâliniz beyanatınızda buyurdunuz ki; altına bir fiyat takdir edildiği vakit, memlekete faide ve menfaati olmuştur. Zararı olmamıştır. Bendeniz, zabıt ceridesiyle iddia ediyorum ki, Maliye Vekili sabıkı Hasan Bey zarar olduğunu söylemiştir. İşte bakınız altmış dokuzuncu içtiman yüz on dördüncü sayfasında; bendeniz soruyorum. Diyorum ki: «Efendim, Maliye Vekilinin vermiş olduğu

izahatla benim itirazatım arasında çok bir fark yoktur. Zannediyorum. Zarar sekiz yüz bin lira iken, altı yüz bin lira oluyor.» Maliye Vekili ise; «Bittabi bu geciktiğinden dolayı» diyerek cevap veriyor.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —
Bilmiyorum. Onun maksadı ne olduğunu bilemem. Sualinize karşı bu cevabı verdiği de hatırımda değildir. Yalnız, altın meselesi eğer o meseleden ibaretse bidayeten de arz ettim ki, Meclisi Âli o istizahın neticesinde ve uzun müzakereden sonra Maliye Vekiline itimat beyan ederek o muamelenin isabetini kabul ve tasdik buyurmuştur ki: Bendenizin de şahsi kanaatim o muamelenin doğru olduğundadır.

EMİN B. (Erzincan) — Hakkı âliniz var. Ben de tasdik ediyorum. Neticede itimadedilmiştir. Fakat altı yüz bin lira zarar kabul edildikten sonra...

TAHSİN B. (Aydın) — Efendim!...

REİS — Efendim, rica ederim size de söz veririm.

TAHSİN B. (Aydın) — Efendim, milyonlar mevzuubahsoluyor. Söz vermiyorsunuz.

REİS — Söz istemediniz ki, vereyim.

MUSTAFA B. (Kozan) — Kıymet koymak meselesi elyevm dahi makbul addediliyor mu? Yani Maliye Vekâletinin kıymet koyması ilmen doğru mudur? İkincisi; Maliye Vekâleti Rus altına yedi yüz elli kuruş fiyat koydu. Bu fiyatı koyduğunda tabii bir esas itihaz etmiştir. O esas ki, bendenize mütehavvildir. Mütehavvil olduğuna nazaran esasla kıymet arasındaki fark ne nispete kadar yükselmişse veya ne nispete olursa bu mevcut tezeyüdedecek? Buna dair Maliye Vekâletinin müspet bir fikri var mıdır?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —
Osmanlı altına fiyat vaz'etmek doğru değildir. Mevzuubahsolan Osmanlı sikkesi, ve Osmanlı altınıdır. Ecnebi altına gelince: Bu, bize meskûkâttan madut değildir. Kıymetli eşyadan maduttur. Metâdir efendim. Memnuiyet altında külçe dahi olsa menedilir. Zira altındır ve o esasen başka bir meseledir.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — O, kanunda yoktur. Meni, mamuller hakkındadır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —
Fiyatın tahavvülü dolayısıyla ne nispete kadar bu yedi yüz elli kuruşluk Rus altını tahavvül

ediyor? Sualiniz bu değil mi? Efendim, memleketteki altının vâsi mikeyasta kaçırıldığını hissederek ve haricteki piyasa da bu kaçakçılığı hissederek derecede, yani bu kaçakçılığı şiddetle tervicedecek şekilde olursa o zaman tabii altınları muhafaza edebilmek için lüzumunu takdir ederiz. Fakat, bugünkü vaziyet öyle değildir. Derhatır buyurursunuz ki 1337 senesinde bir ay kadar altın fiyatı fevkalâde surette yükselmişti. Fakat, bir ay sonra tekrar evrakı nakdiye kıymetini aldı. Altın tekrar şekli tabiisine, yani şekli hazırına avdet etti. Bunun için şimdi yedi yüz elli kuruşta, elli veya seksen kuruş esaslı bir fark değildir. Bunun üzerine fiyatı tebdil ve tağyir etmek fikrinde değiliz.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Mademki altına Maliye Vekâleti fiyat koyuyor. Bu, yedi yüz elli kuruş fiyat konduğu günde sandıkta altın bulunmaması ne demek olduğunu anlıyamadım. Acaba bu yedi yüz elli kuruş fiyatı koymak Vekilin hatırına bir dakikada mı gelmiştir? Bunu zannetmem. Öyleyse bir hafta evvel sandıkta ne para vardı? Ve nereye ne miktar verildi? Bunu söyleyiniz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — 4 Teşrinievvel 1337 tarihinde altına fiyat konduğu gün Maliye Vekâleti aynen o gün her hangi bir mahalden matlubuna karşılık olmak üzere 528 880 altın Ruble alınacaktı. O gün fiyatı acele etmesi o paranın eline gelmesi içindi.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Ama demin mülhakattan diye söylemişsiniz.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Hayır efendim, mülhakattan gelen kısım da başkadır.

MÜFİD Ef. (Kırşehir) — Merkezde yok muydu?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Binaenaleyh; aynı günde bu para alınmış ve bu faide hâsıl olmuştur. Bu karar ittihaz edildiği anda, yani bir gün evvel veznede para yoktu. Vezne kaydı bize bunu gösteriyordu. Altın para yoktu. O günde, aynı günde hem o karar ittihaz edildi ve hem de Ruble olarak alındı.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Fakat rica ederim, Beyefendi! Altına (750) kuruş fiyat konulmazdan evvel ne kadar para vardı? Kayda bakınız, ona bakınız ne kadar altın vardı?

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. —

Onu bilmiyorum.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Bu (750) kuruş altına fiyat verildiği zaman bu fiyatı takdir etmek için bir komisyon mevut muydu? Ve bu salâhiyet Hükümet tarafından verilmiş miydi? Yoksa bir şahıs kendi kendine böyle (750) kuruş bir fiyat mı takdir etmiştir? Ve bu fiyatla el'an altının tedavülde bulunmasına göre külli bir fark yoktur diyorsunuz. Halbuki bu (50) kuruş beynettüccar pek büyük bir farktır. Bu (50) kuruş farktan dolayı piyasada altın kalmamıştır.

MALİYE VEKİLİ HASAN FEHMİ B. — Karar Heyeti Vekile karardır. (750) kuruş üzerine olması Heyeti Vekile kararıyledir. Ve bir sene evvel istizah neticesinde Meclisi Âlinin mazarı tasvip ve kabulü olan bir mesele üzerinde zannederim ki, bundan fazla da izahat vermeye mecbur değilim. (Doğru sesleri)

TAHSİN B. (Aydın) — Zaten bu istizahı bendeniz yapmıştım ve Meclisi Âli de o zaman Maliye Vekilinin izahatını kâfi görerek kendisini beraet ettirmişti.

TEVFİK RÜŞDÜ B. (Menteşe) — Bendenizin izahattan maksadım sual ve cevap itibariyledir. Fakat bu sefer ciddî, mühim bir noktaya temas edildi. O da muamelâtı nakdiyenin ve altın fiyatının kıymeti ve bunun ithalât ve ihracatımızda olan muamelâtı nakdiyeye tesiri itibariyle mühimdir. Belki kendisinden evvel cereyan eden muamele için Vekil Beyefendi izahat vermeye mecbur değildir. O ayrı meseledir. Elyevm mevcudolan ve takdir edilmiş olan ve resmen ilân edilen bir fiyat vardır. Bu fiyat iptida doğru mudur? Değil midir? Ve hangi esasa müstenittir? Bir. Sonra buna hangi makamdan karar verilebilir? İki. Bu iki suale cevap vermek için diyebilirim ki, Heyeti Vekilenin bütün banka ve iktisadiyat ve evrakı nakdiye muamelâtını takibederek salâhiyetkar komisyonların ve heyetlerin mütalâasına istinadetmesi lâzımgelen bir kararın ceffel-kalem vermesi usulü muvafık bir usul değildir. Maliye Vekili Beyefendiden ve bu vesile ile Heyeti Vekileden de rica ederim, kabilsen bir Kambyo Komisyonu teşkil etsinler. Çünkü anlaşılıyor ki, Muamelâtı Nakdiye Müdüriyetinin teşkilâtı bu azîm işe kâfi gelemiyor. Mecliste ve Meclis haricinde mütehassıslardan bir Kambyo Komisyonu mevcudolur. Ve o komisyon banka ile münasebette bulunur. Banka da bu işi takibeder.

İcabeden malûmatı alarak altın fiyatını mütemadiyen takibeder. Yoksa verilmiş olan bir karar müebbedolamaz. Ve memleketin muamelâtı umumiye ticariyesinde eidden müessir ve mühim olacak bu mesele tesadüfata bırakılmış olmaz. Ve eidden mühim demekle de mübalâğa etmiş oluyorum. Çünkü memleket bir kere kıymeti herkesçe malûm bir madenî paradan gittikçe mahrum kalıyor. Aynı zamanda bilhassa muamelâtı ticariye itibariyle husule gelen keşmekeş ve bilhassa onun üzerinde tevakkuf etmek Türkiye ticaret ve iktisadiyatının zararınadır. Bu münasebetle hiçbir şey sormuyarak böyle bir Kambiyo Komisyonunun teşkilini teklif ederim.

REİS — Efendim 66 ne fasil hakkında şimdi Emin Bey lâzımgelen izahatı verdi. Maliye Vekilinden lâzımgelen sualler ve cevaplar teati olundu. Başka tadilât yok. **Müzakereyi kâfi görenler** lütfen el kaldırsınlar. 66 ne faslin müzakeresi kâfi görüldü. (91) ne fasla geçiyoruz. (Ekseriyet yok sadaları) Efendim, rica ederim müsaade buyurun.

4. — TAKRİRLER

1. — *Şer'îye Vekâleti bütçesinin ruznameye alınmasına dair Şer'îye Vekili ve Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendinin takriri*

REİS — Abdullah Azmi Efendinin bir takriri var. Onu okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Maliye bütçesinin hitamı müzakeresinde ruznamei müzakerata Şer'îye bütçesinin vaz'ını rica ederim.

17 Ağustos 1338

Umuru Şer'îye ve Evkaf Vekili
Abdullah Azmi

(Müdafaai Milliye var sesleri)

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Müdafaai Milliye bütçesi esastır.

REİS — Müdafaai Milliye bütçesi enümededir, ona zaten başlanmıştır. Şimdi Şer'îye Vekilinin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul olunmuştur.

Amasya İstiklâl Mahkemesi âzası için âra tasnif olundu. Âraya iştirak eden zevat 167. muamele tamam, Reis Necati Bey (Saruhan) 87, Müddeiumumi Osman Nuri Bey (Bursa) 91, Âza Hamdi Efendi (Diyarbakir) 91, Âza Hak-

kı Paşa (Niğde) 89. Esasen âzanın birisi de Hamdi Bey dünden kazanmıştır. Muamele tamamdır. İstiklâl mahkemeleri âzaları reis, müddeiumumi intihabolunmuştur. Allah muvaffakiyet versin.

Efendim, Cumartesi günü aynı saatte ictima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat: 5,55

7. — SUAL VE CEVAPLAR

1. — Karahisarı Sahib Mebusu Mustafa Hulusi Efendinin, Denizli Mutasarrıfına dair suali ve Dahiliye Vekili Atâ Beyin tahriri cevabı

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Her zamandan ziyade içinde bulunduğumuz mühim ve nazik bir zamanda emr bilmâruf nehîy anilmünker etmek lâzımgelirken, bazı gılğın idare memurları Garbı taklitle temeddün edeceği zannı bâtilına zahibolarak kitâbullahla ve memleketin ananatına ve arzuyu umumiye muhalif, teceddüt ve tâbiri diğerle asrılık göstermeye kıyam ve bu suretle efkârı milleti, Hükümet aleyhine teveihe bâdi oluyorlar. Bu cümleden olmak üzere Denizli İslâm mahallâtının ekserisinde müskirat satıldığı halde livayı mezkûr Mutasarrıfı hususu mezkûre igmazıyın ile setir eihetini iltizam eylediği ve berveçhi mâruz teceddüt göstermekte zannı bâtilı ile livayı mezkûrda umumhane ihdas eylemiştir. Bu bapta fudalayı benamdan Denizli Müftüsü Ahmed Efendinin vukubulan muhalefeti üzerine mutasarrıfı mumaileyh, Müftü Efendi Hazretlerini tahkir ve savtı balâ ile icraatı Hükümete karışma diye tehdiyelemiştir. Hâsâ Hükümet mumaileyhi kârhaneye ihdasına göndermeyip tevzi adalet icrasına gönderdiği halde kârhaneye ihdasını, icrayı Hükümet olarak zikredilmesine mütahayyir kalmadık kimse kalmamıştır. Müftü mumaileyhin teessüründen münfail olan livayı mezkûr meclisi idare âzaları, mutasarrıfı mumaileyhe maiyet olmayı, nefislerine bir türlü kabul ettiremediklerinden meclise devam etmemişlerdir. Mutasarrıfı mumaileyh onları azleylenmiş ise de yerine tayin eylediği âzalar mezkûr âzalığı kabul etmeyip memleket içinde galeyana umumi hükmünü icra eylemektedir. Umumhaneye celbedilen ve galeyana umumiye istima eden kadınlar tenebbüh edip mi-

safir kabul eylemedikleri ve arkadan umumhanenin kapısını seddedip ıslahınefsettiklerinden bahsile kendilerinin birer zevce tezvicedilmesini talebeylemişlerse de mutasarrıfı mumaileyh tenebbüh etmeyip ve mezburan kadar kesbi salâh etmemiş olmalıdır ki, memleketi felâkete ve zimihlâle yuvarlamak için hatasında ısrar eylemektedir. Mutasarrıfı mumaileyhin evvelce de Karahisarı Sahib'de ve Dinar kazasında ilk icraatı umumhane ihdası olup ulemayı tahkir etmek maksadiyle kazayı mezkûr müftüsünün hanesini cebren umumhane ihdas eylemiştir. Hükümetten ahaliyi tenfir ve tebriide sâi ve üzerimize gazabı ilâhiyi tesria hadim olan bu gibi kesianın umuru Devlette istihdamı devam edecek olursa Hükümetle efradı millet arasında matlubolan tesanüdün hâsıl olmayacağını arz ve bu bapta Dahiliye Vekâletinin ne gibi karar ittihaz eylediğinin ba'delistifsar ilâveten şunu zikrederiz ki : Maiyetine vükelâ tarafından tevzii adalete memur edilen kesianın iktidarından fazla halkın ahlâkını tehzibe muktedir ve evsafi nebeviye ile muttasif istikamet ve emanetiyle mâruf ve milleti islâmiyenin beka ve şevketi ahkâmı diniyeye itaatle kabil olduğunu müdrık ve mutekidolan zevat tercih edilmelidir.

Bu gibi zevat dünyevi ve uhrevi nefi mucibolan hususu halka emreylediği gibi bilfiil onlara iştirak ile nümunei imtisal olur. Ve Hükümetin bihakkin halk Hükümeti olduğunu gösterir. Bu cihete itina ve ihtimam edilmediğindendir ki; ekser memurlar, emredilen husustan fiilen müçtenip ve nehyedilen hususa da son derece münhemik olduğu çok kere görülmekte ve Hükümetin (Halk Hükümeti olduğu) kelâmı sadık olup olmadığı hakkında halkı tereddüde sevk etmektedir. Meselâ Hükümetin emreylediği teavün, tenasur, meveddet, adalet ve sair esasatı İslâmiyeyi kâmilen terkle Hükümetin nehyeylediği envai fuhşiyat ve ezûmle münkeratı istimalden başka âmal ile bu yüzden tezyidi servet arzusunda bulunan memurlarımız eksik değildir. İşte bu husus Hükümetle halk arasında mevcut ravabıtı kesreder esbabdan birisi ve belki birincisi olmakla Heyeti Vükelânın unumen bu ciheti nazarı itibara almasını son derecede rica ve

istirham ederiz.

17 Temmuz 1338

Karahisarı Sahib Mebusu Denizli Mebusu
Mustafa Hulfisi Hasan
Karesi Mebusu
Abdül gafur

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

20.7.1338 tarih ve 1153/3068 numaralı tezkere Celileleri menbutu olan Karahisarı Sahib Mebusu Muhterem Mustafa Hulfisi Efendi tarafından mûta sual takririne cevaptır.

Denizli kasabasında ve civar kurasında asker ikame olunan mahallerde yerli ve muhacir birçok alüfte olduğundan bahsile asker ve ahâlisinin sıfhatlerinin halelden vikayesi için muayenelerinin bir usulü salimeye raprı hakkında Süvari Üçüncü Fırka Sertababetinden verilen müzekkere üzerine muhacirlerin ikamet etmekte bulunduğu Rum mahallesinde alüftelere mahsus bir sokak tefrik edildiği ve memlekette bir umumhane küşadedileceğini haber alan bâzi zevatın Müftü Efendiye müracaatleri üzerine umumhane küşadedilmemesi için Meclisi İdare âzasından Hacı Ali Efendiyle ricaya giden mumaileyhe Mutasarrıf Bayram Fehmi Beyin, «İcraatı Hükümete müdahale edilmemesi» tarzında vukubulan beyanatına Müftü Efendi müteessir olarak meclisin birkaç içtimasında ispatı vücutmediği ve daha iki içtimada hazır bulunmadığı takdirde müstafi addedileceğinin bir tezkere ile Müftü mumaileyhe tebliğ edildiği ve Meclisi İdare âzasından Hacı Ali Efendi ile Ali Beyin daha ziyade âşar almak üzere istifayeledikleri mahsus olup yerlerine intihap ve tâyin olunan zevatın eylevm vazifelerine devam etmekte buldukları ve bu mesele bu kadarla hitama ermiş olup galeyana umumiye delâlet eder bir hal mevcut ve Men'i Müskirat Kanununun hükümsüz kaldığını irae eder bir hal meşhudolmadığı mahallinin Mülkiye Müfettişi tarafından icra kılınan tahkikat ve tetkikat neticesini havi gönderilen rapor münderecatından anlaşılmağa arzı keyfiyet olunur, efendim.

Dahiliye Vekâleti

Vekili

Mehmed Atâ

2. — *Gazianteb Mebusu Yasin Beyin, Rumkale isminin tebdiline dair suali ve Dahiliye Vekili Atâ Beyin tahriri cevabi*

Riyaseti Celileye

Gazianteb'e mülhak Rumkale kazası isminin tebdili hakkındaki teklifim Heyeti Umumiyece birkabul Dahiliyeye havale olunmuştu. Şimdiye kadar niçin mezkûr kaza isminin tebdil edilmediğini Dahiliye Vekâleti Celilesinden sual ederim.

Gazianteb Mebusu
Yasin

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Gazianteb livasına merbut (Rumkale) kazası isminin tebdiline dair Anteb Mebusu Yasin Bey tarafından verilip 29 Temmuz 1338 tarih ve 1256/3261 numaralı tezkere aliyeleriyle mürsel tahrir mütalâa olundu. 3 Şubat 1337 ve 23 Mayıs 1337 tarih ve 13253/237 ve 21339/1082 numaralı iki kıta tezkere ile de arz olunduğu üzere

memleket dâhilinde bu kabilden pek çok isimler mevcudolduğundan meselenin umumi surette tetkiki münasip görülerek mülhakattan malûmat talebedilmiş ve istenilen malûmat peyderpey vürüdetmekte bulunmuştur. Ancak, umumi seferberlik münasebetiyle kura ahalisinin kısmi küllisi silâh altında ve karyeleri haricinde olduğu cihetle tebeddülâtı vâkıa karyeleriyle olan münasebat ve muhaberatı işkâl edeceğinden seferberliğin hitamına kadar kura ve kasabat isimlerinin tebdil edilmemesi ve mecalisi umumiye ve encümenlerce ittihaz edilmiş bu kabül mukarreratın dahi tehiri icrası kararlaştırılmış olduğundan seferberliğin hitamında iera edilecek tetkikat sırasında mumaiyleh, Yasin Beyin tahriri dahi nazarı dikkate alınmak tabiidir, efendim.

17 Ağustos 1338
Dahiliye Vekâleti
Vekili
Mehmed Atâ

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası
2. — Evrakı vâride

Levayih ve tekâlifi kanuniye

Rüsumat idarelerince zabıt ve müsadere edilen ithali memnu ve gayrimemnu eşya ve hayvanat hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyhâi kanuniye

Hariçten ithal olunacak hayvanatı feresiye ve bakariyenin Gümrük Resminden muafiyetine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhâi kanuniye

Eşkıyaya yataklık maddesinden mahkûm Hacı Hatib Osman'ın bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhâi kanuniye

Tezkere ve tahrirler

Maliye bütçesini takiben Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye bütçesinin müzakeresine dair Yozgad Mebusu Feyyaz Âli Beyle rüfekasının tahriri

Mazbatalar

Şehit Ömer Naci Beyin ailesine hidematı vatanıye tertibinden maaş tahsisi hakkında Bursa Mebusu Operatör Emin Beyle rüfekasının teklifine dair Lâyiha Encümeni mazbatası

Şavşat kazasındaki medresenin Darülhilâfeye tahvili hakkında Batum Mebusu Ahmed Fevzi Efendi ile rüfekasının teklifine dair Lâyiha Encümeni mazbatası

Mükellefiyeti Ziraiye Kanununun tefsirine dair İstida Encümeni mazbatası hakkında Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

İspirto ve ispirotolu mevaddı tıbbiye imali, ithal ve fûruht ve naklinin inhisar suretiyle Maliye Vekâletine tevdiine dair lâyhâi kanuniye hakkında Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

Müzakere edilecek mevad

Maliye Vekâleti bütçesi

Ser'iye bütçesi

Zonguldak memurini maaşatı zamaininin ilgasına dair lâyhâi kanuniye

Harb Kazançları Vergisi Kararnamesinin tadiline dair encümen mazbatası

Malatyalı Abdülvahap imzalı istida hakkında İstida Encümeni mazbatası

Jandarma bütçesine zamaim icrasına dair teklif